

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ANABİLİM DALI

ISO 45001 İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ YÖNETİM SİSTEMİNİN
UYGULANMASI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA:
ÇANAKKALE İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CANSU DEMİREL

Tez Danışmanı
DR. ÖĞR. ÜYESİ CAN KÖSE

ÇANAKKALE - 2022

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ANABİLİM DALI

**ISO 45001 İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ YÖNETİM SİSTEMİNİN
UYGULANMASI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA:
ÇANAKKALE İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CANSU DEMİREL

Tez Danışmanı

DR. ÖĞR. ÜYESİ CAN KÖSE

ÇANAKKALE - 2022

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

(İmza)

Cansu DEMİREL

28/01/2022

TEŞEKKÜR

Tez çalıőmam sũresince bana her konuda yardımcı olan, bilgi birikimiyle konulara farklı açılardan bakmamı sağlayan ğrencisi olmaktan gurur duyduğum tez danıőmanım Sayın Dr. Öğr. Őyesi Can KÖSE' ye, vizyonuyla bana her zaman yol gösterici olan, kendisinden çok Şey öğrendiğim ve öğrenmeye devam ettiğim, sũre boyunca da izin konusunda hoőgėrũ gösteren değerli mũdũrũm Mehmet SATAR' a, maddi ve manevi desteklerini hiç esirgemediğen yanımıda olan, aldığım tũm kararları destekleyen canım aileme ve katılımlarından dolayı değerli jũri ũyelerine çok teőekkũr ederim.

Cansu DEMİREL
anakkale, Ocak 2022

ÖZET

ISO 45001 İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ YÖNETİM SİSTEMİNİN UYGULANMASI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: ÇANAKKALE İLİ ÖRNEĞİ

Cansu DEMİREL

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

İş Sağlığı ve Güvenliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Can KÖSE

28/01/2022, 80

Sanayi Devriminin gerçekleşmesiyle birlikte iş güvenliği ve işçi sağlığı konusunun önemi de artış göstermiştir. Bu bağlamda dünya genelinde endüstriyel faaliyetlerin ve çeşitli unsurların getirdiği kolaylıkların yanı sıra oluşturduğu risk ve tehlikeler dolayısıyla iş güvenliği ve işçi sağlığı kavramının gün geçtikçe önemi daha da artmaktadır. İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte dünya genelinde iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin yapılan çalışmalar, araştırmalar ve uygulamalarda artış söz konusu olmuştur. Buna paralel olarak iş güvenliği standartları geliştirilmiştir. Günümüzde de ISO kurumu tarafından OHSAS 18001 standardındaki eksiklikler baz alınarak 2018 yılında yenibir iş güvenliği standardı olan ISO 45001 iş güvenliği standardı geliştirilmiştir. 11 Mart 2021 tarihi itibarıyla ise Türkiye'de faaliyet gösteren tüm işletmeler için ISO 45001 iş güvenliği standardı zorunlu kılınmış ve OHSAS 18001'in yerini almıştır. Araştırmada veriler bireysel görüşme tekniği ile toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak toplantı tutanakları gözlemi yapılarak ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma kapsamında toplanan görüşme formları araştırmacı tarafından okunarak kategorilere ayrılmış ve bu şekilde analiz edilmiştir. Araştırmanın sonunda katılımcıların iş sağlığı ve güvenliği konusundaki bilinç düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bazı katılımcıların görüşlerine göre yeni yönetim sisteminin Türk çalışma kültürüne uygun olmadığı bulunmuştur. Bunun temel nedenlerinin başında "iş sağlığı ve güvenliğinin farkındalığının düşük olması", "devlet, işveren ve çalışanların bu konu hakkında yeterince donanıma sahip olmaması" ve "risk algısının değişken olması" gibi nedenlerin geldiği tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: İş Güvenliği ve Sağlığı, Standart, Yönetim, Endüstri

ABSTRACT

A RESEARCH ON IMPLEMENTATION OF ISO 45001 OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY MANAGEMENT SYSTEM: THE CASE OF ÇANAKKALE

Cansu DEMİREL

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Chair for Occupational Health and Safety Master of Science Thesis in

Advisor: Asst.Prof. Can KÖSE

28/01/2022, 80

With the realization of the Industrial Revolution, the importance of occupational safety and worker health has also increased. In this context, the importance of the concept of occupational safety and worker health is increasing day by day due to the risks and dangers it creates, as well as the conveniences brought by industrial activities and various elements throughout the world. With the end of the Second World War, there has been an increase in studies, researches and applications on occupational safety and worker health around the world. In parallel with this, occupational safety standards have been developed. Today, ISO 45001, was developed in 2018, based on the deficiencies in the OHSAS 18001 standard, by the ISO institution. As of March 11, 2021, the ISO 45001 occupational safety standard has become mandatory for all businesses operating in Turkey and has replaced OHSAS 18001. The data in the study were collected by individual interview technique. As a data collection tool, meeting minutes were observed and a semi-structured interview form was used. The interview forms collected within the scope of the research were read by the researcher, categorized and analyzed in this way. At the end of the study, it was determined that the awareness levels of the participants on occupational health and home safety were high. According to the opinions of some participants, it was found that the new management system is not suitable for the Turkish working culture. It has been determined that the main reasons for this are "low awareness of occupational health and safety", "the state, employers and employees do not have enough equipment on this issue" and "variable risk perception".

Keywords: Occupational Health and Safety, Administration, Standard, Industry

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
JÜRİ ONAY SAYFASI	i
ETİK BEYAN	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR DİZİNİ	x
TABLolar DİZİNİ.....	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiii

BİRİNCİ BÖLÜM GİRİŞ

1

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

4

2.1. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği	4
2.1.1. İş Güvenliği ve İşçi Sağlığına İlişkin Genel Bilgiler.....	4
İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Kavramı	4
İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Uygulamasının Temel Amaçları.....	5
İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Kavramının Kapsamı.....	6
İş Güvenliği ve İşçi Sağlığına İlişkin Kavramlar	6
2.1.2. İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Yönetim Standartları.....	8
İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Yönetim Standartlarının Oluşturulma Süreci	9
2.1.3. İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Yönetiminde Kullanılan Dokümanlar	11

Talimat	12
Prosedür	14
Form	17
Tutanak	19
Risk Değerlendirme	21
Kaza ve Olay Tespit	22
Eğitim	24
Acil Durum	28
2.2. ISO 45001 Yönetim Sistemi	30
2.2.1. ISO 45001 Yönetim Sistemi Oluşturma Nedenleri	36
2.2.2. ISO 45001 Kapsamında Yapılan Önemli Değişiklikler	38
2.2.3. ISO 45001 ve OHSAS 18001 Arasındaki Temel Farklılıklar	43
2.2.4. ISO 45001 Yönetim Sistemi Temel Unsurları	46
2.3. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Ve İş Güvenliği Ve İşçi Sağlığı	47
2.3.1. İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Hakkında Çalışmalar	48
2.3.2. İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Yönetim Sistemlerinin Ulusal Düzeyde Değerlendirilmesi	49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ, MATERYAL VE YÖNTEM 51

3.1. Araştırmanın Modeli	51
3.2. Evren ve Örneklem	52

3.3. Veri Toplama Aracı	53
3.4. Görüşme Soruları.....	53

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM ARAŞTIRMA BULGULARI	55
---------------------------------------	----

BEŞİNCİ BÖLÜM SONUÇ VE ÖNERİLER	70
------------------------------------	----

KAYNAKÇA	74
----------------	----

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
HSE	Healthy: Sağlıklı, Safety: Güvenli, Environment: Çevre
ILO	Dünya Çalışma Örgütü - International Labour Organization
ILO-OSH	İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemi Rehberi - International Labour Standards on Occupational Safety and Health
ISO	Uluslararası Standartlar Organizasyonu - International Organization for Standardization
İSG	İş sağlığı ve güvenliği
OHSAS	Occupational Health and Safety Management Systems
PUKÖ	Planla-Uygula-Kontrol Et-Önlem Al
SWOT	Strengths: Güçlü, Weaknesses: Zayıf, Opportunitie: Fırsat, Threats: Tehdit
TY	Tarih yok

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	İş güvenliği ve işçi sağlığı risk değerlendirme işlemi örneği.....	22
Tablo 2	Annex SL Yapı ve Kapsamı	35
Tablo 3	ISO 45001 İşletme İletişim Birimleri	41
Tablo 4	ISO 45001 ve OHSAS 18001 standartlarının içerikleri bakımından değerlendirilmesi.....	44
Tablo 5	Araştırmaya katılanların “ISO 45001 iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi sizce Türkiye’de faaliyet gösteren firmalar için uygun bir model midir? Türk çalışma kültürünü göz önünde bulundurarak nedenini belirtir misiniz?” sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin frekans dağılımları	55
Tablo 6	Araştırmaya katılanların “ISO 45001 45001 iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi Türkiye’de faaliyet gösteren firmalarda yer alan Türk çalışanlar için uygun bir model midir? neden?” sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin frekans dağılımları	58
Tablo 7	Araştırmaya katılanların “ISO 45001 45001 iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemini firmanızda Kullanma nedeniniz nedir?” sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin frekans dağılımları.....	60
Tablo 8	Araştırmaya katılanların “iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi’ni ne kadar süredir firmanızda uyguluyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin frekans dağılımları.....	62
Tablo 9	Araştırmaya katılanların “ISO 45001 45001 iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemini uygularken ülke mevzuatı açısından herhangi bir zorunluluk ya da teşvik ile karşılaşılıyor musunuz?” sorusuna ve “ISO 45001 iş sağlığı ve güvenliği yönetim sisteminde yer alan ana ilkelerin firmanızda aktif şekilde uygulandığını düşünüyor musunuz?” verdikleri yanıtlara ilişkin frekans dağılımları	62
Tablo 10	Araştırmaya katılanların “ISO 45001 iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi firmanızın faaliyet göstermiş olduğu sektör için uygun mudur? neden?” sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin frekans dağılımları	63
Tablo 11	Araştırmaya katılanların “ISO 45001 45001 iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi uygulamasında aksaklık yaşanan durumlar var mıdır? varsa nelerdir,	

aksayan durumlar için hangi çalışmalar yapılmaktadır?” sorusuna

verdıkları yanıtlara ilişkin frekans dağılımları 65

Tablo 12 Araştırmaya katılanların “ISO 45001 45001 iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemini firmanızın yönetimi ne derece kabul ediyor, önemsiyor? Hangi çalışmalarda firma yönetimi yer alıyor?” sorusuna verdıkları yanıtlara ilişkin frekans dağılımları..... 67

Tablo 13 Araştırmaya katılanların “ISO 45001 45001 iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi uygulaması ile birlikte iş kazaları ve ramak kala kayıtlarında nasıl değişimler gözlemlendi?” sorusuna verdıkları yanıtlara ilişkin frekans dağılımları 68

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1	İş güvenliği talimatı örneği	13
Şekil 2	İş güvenliği talimatı örneği	14
Şekil 3	Prosedür dokümanı örneği	15
Şekil 4	İş güvenliği prosedürünün akış şeması örneği	16
Şekil 5	İş güvenliği ve iş sağlığına ilişkin form örneği	18
Şekil 6	İşyeri güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin form örneği	19
Şekil 7	İş güvenliği tutanak örneği.....	20
Şekil 8	İş kazası raporu örneği	23
Şekil 9	İşyeri faaliyetlerine göre personellerin alması gereken eğitimler	27
Şekil 10	Acil durum plan örneği	30
Şekil 11	ISO 45001 standardının gelişim süreci	31
Şekil 12	ISO 45001 risk değerlendirme şeması	40

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

İnsanlar yaşamlarını devam ettirmek için gelir sağlayabilecekleri iş kollarında çalışmak durumundadırlar. İnsanların günlük yaşam döngüleri içerisinde zamanlarının önemli bir bölümü iş hayatında geçtiği için iş yaşamı hayatın her alanını etkileyen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanların çalıştıkları meslek kolları birbirinden farklı olmakla beraber, her meslek dalının farklı düzeylerde de olsa risk ve tehlikeyi içinde barındırdığı bilinmektedir. İş yaşamındaki tehlike ve riskler sadece çalışanların meslek hayatlarını değil, aynı zamanda aile yaşamlarını ve sosyal hayatlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bunun yanında iş yaşamındaki tehlike ve risklere paralel olarak ortaya çıkan iş kazaları ve meslek hastalıkları nedeniyle insanlar işsiz kalmakta, buna paralel olarak işletmeler kalifiyeli eleman bulma konusunda sorunlar yaşamaktadır. Dolayısıyla iş yaşamındaki tehlike ve riskler işletmeler açısından da birtakım olumsuzlukları beraberinde getirmektedir. Bu nedenle uzun yıllardır iş sağlığı ve güvenliği konuları toplum yaşamında üzerinde sıklıkla durulan konular arasında yer almaktadır.

Özellikle Sanayi Devriminin gerçekleşmesiyle birlikte iş güvenliği ve işçi sağlığı kavramı günyüzüne çıkmaya başlamıştır. İş güvenliği ve işçi sağlığı uygulaması işyerinde gerçekleşen faaliyetler sonucunda oluşabilecek maddi ve manevi zararlardan korunmak, işyeri verimliliğini arttırmak ve iş kazası maliyetlerini azaltmak amacıyla uygulanmaktadır. Bu bağlamda iş güvenliği ve işçi sağlığı yönetim sistemleri işyerinde faaliyetler esnasında oluşabilecek risklerin yönetilmesi amacıyla oluşturulmuştur. İş güvenliği ve işçi sağlığı uygulaması yönetimi kapsamında konuya ilişkin birçok teknik analiz ve değerlendirme yöntemi bulunmaktadır. Bu teknik analiz ve değerlendirme yöntemleri de sürece dahil edildiğinde iş güvenliği ve işçi sağlığı yönetimi uygulamasında daha verimli sonuçlar elde edilmektedir. Dünya geneline bakıldığında mevcut ülkelerin büyük bir çoğunluğu iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin yasal düzenlemeler, yönetmelikler ve mevzuatlar yayınlamıştır. Yürürlüğe giren bu yasal düzenlemeler, yönetmelikler ve mevzuatların temel amaçları söz konusu risklerin yönetiminin sağlanmasıdır.

İş güvenliği ve işçi sağlığı standartları, iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin önlemlerin artırılmasının yanı sıra işletmelere de ekonomik açıdan fayda sağlamakta ve işyerinin verimliliğini arttırmakta yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin olarak oluşturulan standartlar işletmelerin faaliyetleri nedeniyle

oluşabilecek tehlikeler, iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı önlem almak amacıyla oluşturulmuştur.

İngiltere Standartlar Enstitüsüne bağlı olarak faaliyet gösteren kurumlar 1999 yılında OHSAS 18001 adında iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin olarak standart geliştirmişlerdir. İş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin olarak oluşturulan OHSAS 18001 standardı işyerlerinin bu konularda sorumluluklarını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca OHSAS 18001 standardı dünya çapında genel kabul görmüş bir standart niteliğindedir. Bu bağlamda OHSAS 18001 standardı belgesi bulunan işyerleri iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin sorumluluklarını yerine getirdiğini uluslararası olarak belgelemiş olduklarını göstermektedir. OHSAS 18001 standart belgesi üç yıl için geçerli olmaktadır. Belge miadını doldurduğunda danışman firmalar aracılığıyla ve standardın gerektirdiği yükümlülükleri gerçekleştirdiğinde belgeyi alabilmektedir. Uluslararası düzeyde kabul gören OHSAS 18001 standardı iş güvenliği ve işçi sağlığı konusunda amacına uygun düzenlenmiştir.

OHSAS 18001 İSG yönetim sisteminin uluslararası düzeyde genel olarak kabul görmemesi nedeniyle ISO Kurumu tarafından yeni bir İSG politikası oluşturma gerekliliği duyulmuştur. Bu bağlamda 2013 yılına gelindiğinde ISO Kurumu tarafından yeni yönetim sisteminin oluşturulmasına ilişkin olarak ilk taslak üzerinde çalışmalara başlanmıştır. 2016 yılında taslak çalışmaları tamamlandıktan sonra ISO Kurumu kapsamında her ülkenin ilgili yetkililerinin katıldığı ortak toplantıda oy birliği sağlanamaması nedeniyle reddedilmiştir. Bu kararın ardından taslak çalışmalarına tekrar başlanmış ve 2017 yılında sona ermiştir. 2017 yılında gerçekleşen toplantı sonucunda oy birliği sağlanarak taslak kabul edilmiştir. Çalışmaların tamamlanmasıyla birlikte ISO 45001 standardı oluşturularak 12 Mart 2018 tarihinde yayınlanmıştır. Bununla birlikte ülkemizde OHSAS 18001 yönetim sisteminde ISO 45001 yönetim sistemine geçiş için üç yıllık bir süre tanınmıştır. Bu sürecin son tarihi olarak 11 Mart 2021 tarihi belirlenmiş ve son olarak 30 Eylül 2021'e uzatılmıştır.

Dünyanın gelişmesi ve değişmesi doğrultusunda globalleşmesi ve teknolojik gelişmelerin hızlı bir biçimde ilerlemesi günümüzde birçok ihtiyacın ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. İşçi sağlığı ve iş güvenliği bilincinin meydana gelmesi için ilk olarak riskin kazaya dönüşmesi gerekmektedir fikri günümüzde iş sahalarında yerini önlemlerin önceden

alınmasını sağlayan sistemler üzerinde çalışılmasını, kazaların meydana gelmesini engellemeyi, riskler olsa da riskin işçi üzerindeki etkilerinin minimumda tutulmasını amaçlayan sistemler oluşmasına bırakmayı amaçlamıştır.

Tüm bunlar kapsamında işçi sağlığı ve işçi güvenliği konusunda özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ve gelişmemiş ölkelerde yeterli düzeyde bir önemin verilmemesi dolayısıyla çeşitli iş kazaları yaşanmaktadır. Ölkemizde ulusal ve uluslararası standartları ele alan çeşitli iş güvenliği prosedürü ve çalışmaları ele alınsa da birçok sektörde iş kazalarının yaşanması ile işçiler hayatlarını kaybedebilmektedirler. Oldukça önemli ve hassas bir konu olan işçi sağlığı ve işçi güvenliği konusu bu çalışmanın temel konusunu oluşturmaktadır. Ele alınan çalışmanın temel amacı, ISO 45001 iş sağlığı ve güvenliği yönetim sisteminin sektörler tarafından nasıl uygulandığının belirlenmesidir.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

İşyerlerinde iş faaliyetlerinin yapıldığı anda farklı nedenler dolayısıyla oluşabilecek ve personellere zarar verebilecek tehlikelerden korunmak amacıyla düzenlenen bilimsel ve sistematik düzenlemeler “işçi sağlığı ve iş güvenliği” olarak ifade edilmektedir (Akıllı ve Aydoğdu, 2013).

2.1.1. İş Güvenliği ve İşçi Sağlığına İlişkin Genel Bilgiler

İş güvenliği; işyerlerinde yapılan iş veya faaliyetler, mesleğin gerektirdiği uygulamalar sebebiyle oluşabilecek zararları en düşük seviyeye getirebilmek amacıyla bilimsel çalışmalar ve gelişmeler temel alınarak sistemli bir şekilde güvenlik önlemlerinin belirlenmesi, uygulanması ve denetlenmesine ilişkin çalışmalar olarak ifade edilmektedir.

Çalışma ortamları, yapılan işlemlerden ve kullanılan, üretilen maddelerden kaynaklanarak, kişisel sağlık ve güvenlik riskleri oluşturan çeşitli ortam faktörleri ile doludur. Günlük yaşantımızın ortalama üçte birini geçirdiğimiz işyerlerimizde daha sağlıklı ve güvenli şekilde yaşamamız için alınması gereken tedbirlerde her çalışanın ve yöneticinin temel sorumluluğu bulunmaktadır.

Çalışanlar için tüm yönleriyle sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamının oluşturulamaması, çalışma hayatının günümüzdeki en önemli sorunlarından biri durumundadır. Birçok ülkede, özellikle bizim gibi sanayileşme yolunda ilerleyen ve gelişmekte olan ülkelerde, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili birtakım sorunlar ortaya çıkmakta, bu sorunlar çalışanların sağlığı yanında iş verimini de etkilemektedir. Hem üretim hem de hizmet sektörlerinde, işyerlerini çalışanlar için sağlıklı ve güvenli hale getirmek, kanunlarca zorunlu kılınmıştır.

İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Kavramı

İşçi sağlığı ve iş güvenliği kavramlarına ilişkin yapılan düzenlemeler içeriğinde iş esnasında oluşan tehlikelere karşı önlem alınmasıyla birlikte herhangi bir anda da oluşabilecek tehlikelere karşı önlem ve değerlendirilmesi, oluşabilecek tehlikelerin de en düşük seviyeye indirgemek amacıyla düzenlemeler de bulunmaktadır (Özkılıç, 2005).

Sanayi Devriminin gerçekleşmesi ile birlikte iş güvenliği ve işçi sağlığı kavramları varlığını göstermeye başlamıştır. Sanayi Devriminin gerçekleştirilmesi sonucunda oluşan çalışma şartlarının daha iyi hale getirebilmesi adına ilk olarak kadın ve çocuk işçilere dair bazı mevzuatlar düzenlenmiş ve yürürlüğe girmiştir. Düzenlenen ve yürürlüğe giren mevzuatlar temel alınarak kadın ve çocuk işçilerin tehlikeli ve ağır işlerde çalışmaları engellenmiştir. Bununla birlikte düzenlenen ve yürürlüğe giren mevzuatlar kapsamınca kadın ve çocuk işçilerin günlük çalışma saatleri düzenlenmiş ve gece çalışmalarına da izin verilmemiştir. Düzenlenen ve yürürlüğe giren mevzuatlara ilişkin olarak bu mevzuatları denetleyecek bir kurum ya da kişiler bulunmadığı için işçi sağlığı ve iş güvenliği için oluşturulan mevzuatlar hedefine ulaşamamıştır. (Demir, 2006).

20. yüzyılın ortalarında 2. Dünya Savaşı sona ermiştir. Savaşın sona ermesiyle birlikte savaşta yaşanan acılar ve kayıplar nedeniyle dünya genelinde sosyal devlet fikri kendini göstermeye başlamıştır. Dünya genelinde otorite sahibi devletler gelişmiş ve geniş kapsamlı teknolojileriyle ihtiyaçlar doğrultusunda farklılık gösteren ve gelişen işçi sağlığı ve iş güvenliği kanunları düzenlemiş ve faaliyete sokmuştur. Çıkarılan bu yasalar kapsamınca insan haklarının en temel hakkı olan yaşama hakkı esas alınmış ve işçilerin günün önemli bir vaktini işyerlerinde geçirdiği de dikkate alınarak işçi sağlığı ve iş güvenliği yasalarında mevcut içerikler işyerlerinde uygulanmaya ve koordine edilmeye başlamıştır (Eyrenci vd., 2006).

İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Uygulamasının Temel Amaçları

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği iş sektöründe bulunan tüm işyerlerinde çalışan personellerin fiziki, sosyal ve psikolojik durumlarını en üst seviyede tutabilmek ve bunların korunabilmesini sağlamak, işyerlerinde faaliyet gösteren personeller mesleklerini yaparken meslekleri sebebiyle sağlıklarının zarar görmesini engellemeyi amaçlamaktadır (ILO, 2009).

İş güvenliği ve işçi sağlığının temel amaçları şunlardır:

- Personellerin mevcut riskler ve oluşabilecek tehlikelerden korumak
 - İşyerlerinde sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı oluşturabilmek
 - Personelleri mesleki faaliyetleri ya da işyeri kaynaklı olarak oluşabilecek sağlık ve güvenlik tehlikelerinden koruyabilmek

- Personellerin refah, sağlık ve güvenlik düzeylerini arttırabilmek
- İşyerlerini tehlikelerden korumak
 - İşyerindeki faaliyetler sebebiyle meydana gelebilecek kaza ve meslek sebebiyle personelin sağlığında oluşabilecek hasarların gerçekleşmeden önce tespit edilmesi ve bu durumlara karşı önlem alınması, işyerindeki faaliyetler nedeniyle direkt ya da dolaylı şekilde oluşabilecek tüm tehlike ve zararların engellenmesi
- İşyeri Faaliyetleri
 - İşyerinde mevcut faaliyetler ile sağlanan verimliliğin arttırılması
 - İşyerinde faaliyetlerin ve üretimin sürekliliğinin sağlanması

İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Kavramının Kapsamı

İşçi Saçlı ve İş Güvenliği içeriğinde kanunlar arasında yer alan İş Kanunu başlığı kapsamında bulunan tüm işyerlerinde, işyerlerinin personellere tahsis etmiş olduğu konaklama yerlerinde, işyerlerine bağlı tüm bölümlerde belirlenmiş olan tüm sağlık koşullarının sağlanması, işyerlerinin faaliyetlerine göre gerekli demirbaş ve iş için gerekli tüm materyal, alet ve edevatlar ve hammaddeler kaynaklı olarak personellerin sağlığına zarar verebilecek tehlike ve durumların önlenmesi ve bunlara ilişkin gerekli materyaller ve araçların, güvenlik önlemlerinin tümü bulunmaktadır (Poyraz, 2013).

İş Güvenliği ve İşçi Sağlığına İlişkin Kavramlar

İşyeri: Bir işverenin kurmuş olduğu iş kapsamında yapılan iş sonucunda mal ya da hizmet üretmeyi amaçlayan, maddi değeri bulunan ya da bulunmayan varlıklarla, işçilerin faaliyet gösterdiği mekân ya da birimlere işyeri denmektedir. Ayrıca işyeri tanımının kapsamına işyeri ve işyeri yönetimine bağlı mekân ya da bölümler de (yemekhane, konaklama tesisleri, spor tesisleri, eğitim alanları) girmektedir.

İşveren: Kendine ait bir işi ve işyeri olan ve personel çalıştıran tüzel ya da gerçek kişiler işveren olarak tanımlanmaktadır.

İşçi: İşyeri ve personelin arasında yapılan iş sözleşmesi temel alınarak iş faaliyetleri gerçekleştiren birey işçi olarak tanımlanmaktadır

İş Sözleşmesi (İş Akdi): Bir gerçek ve bir tüzel ya da gerçek kişinin tarafları olduğu yapılacak işin gerçekleştirilmesi, yapılan iş faaliyeti sonucunda belirlenen creti belirten sözleşmelere iş sözleşmesi ya da iş akdi denmektedir. Kanunlar arasında yer alan İş

Kanunu'nda bu konuya ilişkin olarak özel bir şekilde iş sözleşmesi bulunmamaktadır. Kanunda aksi olmadıkça özel bir şekilde kullanımı söz konusu değildir.

Alt İşveren: Bir işverenin işyeri kapsamında mal veya hizmetin üretimiyle ilgili ve etken olarak kurulan ve alanında uzmanlık ihtiyacı olan işlerin başında bulunan kişilere alt işveren denmektedir. Alt işverenler sadece işverenin görevlendirdiği alanda faaliyet göstermekte ve yetkili durumdadır (Poyraz, 2013).

İşveren Vekili: İşverenin ya da işyerinin yönetiminin görevlendirdiği, işverenin iş faaliyetlerinin gerçekleştiği zaman ve yerlerde bulunmadığı takdirde yetkilerini devralan ve işverenin görevlerini yürüten kişilere işveren vekili denmektedir. (Poyraz, 2013).

İş Kazası: 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında bulunan 13. Maddede iş kazası şu şekilde tanımlanmaktadır (Resmî Gazete, 2006):

- “Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,
- İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle,
- Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,
- Bu Kanunun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,
- Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında, meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hâle getiren olay” şeklinde ifade edilmiştir. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında yapılan bu tanımlamada iş kazasına ilişkin net bir ifade bulunmamaktadır. İş kazası tanımının hangi durumlarda ve hangi zamanlarda yapılabileceğine ilişkin bir ifade belirtilmiştir.”

Meslek Hastalığı: Bir işyerinde faaliyet gösteren personelin gerçekleştirmiş olduğu iş ve işin gerçekleştiği koşullar nedeniyle sağlığında oluşabilen kalıcı ya da geçici hasarlara (psikolojik, sakatlık, kalıcı hastalık) meslek hastalığı denmektedir. Kanunlarda belirtilmiş

meslek hastalıklarının dışında gerçekleşen bir hastalığın meslek hastalığı kapsamında olup olamayacağı durumu Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu tarafından belirlenmektedir (Bayraktaroğlu vd., 2018).

2.1.1. İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Yönetim Standartları

Teknolojinin gün geçtikçe hızla ilerliyor ve değişiyor olması ile tüketiciler ya da müşteriler ürün veya hizmet ihtiyacını karşılamış oldukları işletmelerden daha fazla beklenti içine girmektedir. Müşteriler ya da tüketiciler mal veya hizmet ihtiyacını karşılamış oldukları işletmelerden sadece kaliteli ürün ya da hizmet beklememekte bunlarla birlikte işletmelerin sosyal sorumluluklarını da gerçekleştirmesini istemektedir. Bu bağlamda meydana gelen beklentiler ile kalite anlayışı ve kalite kavramının kapsamı ve anlamı değişmeye başlamıştır. Kalite kavramı ve anlayışı içerisinde artık işçi sağlığı ve iş güvenliği ve işyerlerinin sosyal sorumlulukları da yer edinmiştir. Bu bağlamda kalite kavramı ve kalite anlayışına iş güvenliği ve işçi sağlığının yeterliliği ve denetlenmesi ve iyileştirilmesi de dahil edilmiş ve ayrıca tüketiciler ya da müşteriler tarafından da sorgulanmaktadır. (Serin ve Çuhadar, 2015).

İşyerlerinde personellerin faaliyet gösterdiği çalışma bölümleri ya da çalışma ortamlarında yapılan işlemler ve bu işlemler için kullanılan ürün ya da araçlar nedeniyle personellerin sağlığı ve güvenliği için tehlikeli unsurlar bulunmaktadır. Genel olarak yapılan araştırmalar ve bu araştırmalar sonucunda tespit edilen verilere ortalama olarak insanlar hayatlarının üçte biri kadar zamanını işyerlerinde geçirmektedir. Bu nedenle işyerlerinin ve çalışma ortamlarının daha sağlıklı ve güvenilir hale getirilmesi önem arz etmektedir. İşyerlerinin sağlık ve güvenlik önlemleri genel olarak işyerlerinin yöneticileri ve çalışanların sorumluluğunda olmaktadır. İşyerinin ve personellerin sağlığını ve güvenliğini sağlayabilmek için bu konunun yaşam içerisinde genel olarak temel alınması ve yaşam tarzı olarak benimsenmesi gerekmektedir (Abad ve Vilajosana, 2013).

İşyerleri ve işyerlerinde çalışan personeller için sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı günümüz itibarıyla tam olarak oluşturulamamakta ve en önemli sorunlardan biri olarak görülmektedir. Dünya genelinde ve özellikle Türkiye gibi sanayileşmek için çaba sarf eden nitelik olarak gelişmekte olan ülkeler niteliğinde bulunan ülkelerde, genel olarak işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili bazı sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunlar nedeniyle işçi sağlığı ve iş güvenliğinin yanı sıra iş verimliliği de doğrudan etkilenmektedir. Bu nedenle işyerleri

verimliliklerini arttırabilmek ve piyasada rekabet edebilmek adına iş güvenliği ve işçi sağlığına önem vermek durumundadır. Bu hususta işyerleri planlı ve sistematik olarak işleyiş sağlamaya önem göstermelidir. Teknolojinin daha da hızlı ilerlemeye ve gelişmeye başladığı son 20 yıl itibariyle iş güvenliği ve işçi sağlığı konusunda yapılan araştırmalar ve çalışmalar sonucunda iş güvenliği ve işçi sağlığı konusu işletmeler açısından kilit noktada olmakla beraber aynı zamanda uzun vadeli işletme stratejiler için vazgeçilmez bir noktada olduğu tespit edilmiştir (Frick, 2011).

İş güvenliği ve iş sağlığı üzerine standartlar bulunmaması ve ISO 9001 ve ISO 14001 gibi standart başlıkları kalite ve çevre konuları ile bağlantılı olması sebebiyle iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin standartların oluşturulmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu bağlamda teknolojinin gelişmesi, müşteri ve tüketicilerin de bu doğrultuda işletmelerden beklentileri içerisine iş güvenliği ve işçi sağlığının da kalite anlayışına dahil edilmesiyle dünya genelinde pek çok ülkede iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin mevzuatlar ve kanunlar yürürlüğe girmiştir. Dolayısıyla dünya genelinde yaygınlaşması ve faaliyete girmesiyle birlikte bu hususla ilgili olarak standartların oluşturulması kaçınılmaz bir hal almıştır. İş güvenliği ve işçi sağlığına dair önlemler alınmasıyla personel sağlığının korunmasının yanı sıra işyerinin verimliliğinin artacağı ve iş kazaları dolayısıyla oluşan maliyetlerin azalacağı düşünülmektedir (Robson vd., 2007).

İş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin standartlara ihtiyaç duyulmasıyla birlikte bu konuyla ilgili oluşturan üç tane standart belirlenmiştir. Bu standartlar şunlardır:

- ILO-OSH 2001.
- OHSAS 18001,
- ISO 45001,

İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Yönetim Standartlarının Oluşturulma Süreci

İngiltere Standartlar Enstitüsünün (BSI) standart için yaptığı tanımlama “Mutabakatla oluşturulmuş ve tanınmış bir kuruluş tarafından onaylanmış, belirli bir bağlamda optimum sipariş derecesinin elde edilmesini amaçlayan faaliyetler veya sonuçları için ortak ve tekrarlanan kullanım, kurallar, kurallar veya özellikler sağlayan bir belge” şeklinde belirtilmiştir (Çilengiroğlu, 2006).

Uluslararası Standartlar Organizasyonu (İSO) iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin olarak 1997 yılında bir standart oluşturulmayacağına karar vermiştir. Uluslararası Standartlar Organizasyonunun bu kararı doğrultusunda dünya genelinde pek çok ülke kendilerine ait iş güvenliği ve işçi sağlığı standartları geliştirme kararı almıştır.

İş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin olarak İngiltere Standartlar Enstitüsü BS 8800 adını verdikleri bir standardı 1996 yılında geliştirmiştir. İngiltere Standartlar Enstitüsünün geliştirmiş olduğu bu standart esas olarak ISO 14001'i ve Dünya Sağlık Örgütü'nün geliştirmiş olduğu bir kavram olan HSE'yi (Healthy: Sağlıklı, Safety: Güvenli, Environment: Çevre) baz almıştır. BS 8800 aslında mevzuattan çok iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin olarak bir rehber niteliği taşımaktadır (Çilengiroğlu, 2006).

İş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin bir rehber niteliği taşıyan BS 8800, genel olarak iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin yönetim sistemi, işverenler ve çalışanlar adına eksiklikleri değerlendirme, iş güvenliği ve işçi sağlığı sistemi hazırlanırken ne dikkate alınmalıdır ve düzenlenen bu sistem nasıl geçerli bir hal alabilir gibi sorular için tavsiyeler vermektedir.

İngiltere Standartlar Enstitüsünün geliştirmiş olduğu BS 8800 standardı yayınlanması ile birlikte yayınlandığı yıl içerisinde çok fazla sayıda işletmeler için rehber niteliği taşımıştır.

İngiltere Standartlar Enstitüsüne bağlı olarak faaliyet gösteren kurumlar 1999 yılında OHSAS 18001 adında yeni bir standart geliştirmişlerdir. İngiltere Standartlar Enstitüsüne bağlı faaliyet gösteren bu kurumlar sadece İngiltere'de değil, dünya genelinde diğer ülkelerde de faaliyet gösteren kurumlardır. İngiltere Standartlar Enstitüsüne bağlı olarak faaliyet gösteren kurumların geliştirmiş oldukları OHSAS 18001 standardında yer alan yönetim sistemi temel olarak ISO 14001'in yönetim sistemini model almaktadır (Çakır, 2015).

İngiltere Standartlar Enstitüsüne bağlı faaliyet gösteren kurumların geliştirmiş oldukları OHSAS 18001 standardında temel olarak işyeri organizasyonunun tamamında ve her düzeyinde sağlık ve güvenlik konusuna ilişkin olarak belgelendirmeler ve bunların denetlenmesine ilişkin olarak ifadeler, standardın içinde bulunan yönetim sistemi içeriğinde ifade edilmiştir.

İngiltere Standartlar Enstitüsüne bağlı olarak faaliyet gösteren kurumların oluşturmuş oldukları OHSAS 18001 standardının uygulanmasına ilişkin rehber niteliğinde olarak 2000 yılında OHSAS 18002 standardı oluşturulmuştur. Oluşturulan yeni standart daha önceki standartta bulunan her konuya ve kavrama dair açıklamalarda bulunmaktadır. Bu bağlamda yeni oluşturulan standardın temel amacı daha önceki oluşturulan standardın daha kolay anlaşılması ve uygulanmasını daha basit hale getirmektir (Abad ve Vilajosana, 2013).

2007 yılına gelindiğinde OHSAS 18001 standardı içerik olarak güncellenmiştir. OHSAS 18001 standardı dünya genelinde yaygın olarak kullanılıyor olmasına karşın İSO standartları kadar kabullenilmiş değildir. Bu bağlamda dünya genelinde daha çok kabul gören İSO Kurumu ISO 45001 adında iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin olarak yeni bir standart geliştirmektedir (Abad ve Vilajosana, 2013).

2.1.2. İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Yönetiminde Kullanılan Dokümanlar

İş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin olarak önlemlerin alınabilmesi için genel olarak işyerinde ve işyerinin faaliyetlerinde alınan önlemler ve somut uygulamalar yeteri kadar çözüm sağlayamayacaktır. Bu nedenle iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin düzenleme ve uygulamalarda dokümantasyon uygulamaları yapılması gerekmektedir. İş güvenliği ve sağlığı yönetimi içerisinde yaygın olarak kullanılan dokümanlar şunlardır:

- Talimat
- Prosedür
- Form
- Tutanak
- Risk Değerlendirme
- Kaza ve Olay Tespit
- Eğitim
- Acil Durum

Talimat

İş güvenliği ve sağlığı yönetimi kapsamında en çok kullanılan dokümanlardan biri olan talimat dokümanları genel olarak işyeri faaliyetlerine ilişkin bir makinenin güvenli çalıştırılması, işyerinde yapılan davranışlarda güvenliği sağlanması amacıyla oluşturulan dokümanlardır. İş güvenliği talimatları amacına uygun olabilmesi için personellerin ve işyeri yönetiminin bu talimatlara uygun davranmaları gerekmektedir. Talimat iş sağlığı ve iş güvenliği konusunda en temel unsurlardan biri niteliğindedir (Çakıroğlu, 2007).

İş güvenliği talimatlarının amacına uygun olarak hizmet edebilmesi için işyeri organizasyonunun ve faaliyetlerine tamamına uygun ve olası tüm riskleri dikkate alması gerekmektedir. (Çakıroğlu, 2007).

İş güvenliği talimatları hazırlanırken talimata uyma kapsamında bulunan kişilerin anlayabileceği şekilde hazırlanması gerekmektedir. Bu nedenle talimat oluşturulurken talimata uyması gereken kişilerin kültürel durumları, eğitim seviyeleri ve dilleri gibi etkenlerin dikkate alınması gerekmektedir. (Çakıroğlu, 2007).

Ayrıca talimatın anlaşılabilir ve etken olabilmesi için şu hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir:

- Talimat içerisinde bulunan ifadelerin kısa cümleler ve kısa paragraflardan oluşması
- İş faaliyetlerine ilişkin teknik terimlerin doğru kullanımı ve terimlerin anlaşılabilir ve basit olarak tanımlanması
- Talimat içerisinde kullanılan kısaltma ifadelerin açıklanması ve bu ifadelere ilişkin ayrı bir bölümün bulunması
- Talimatta yer alan ifadelerin anlaşılabilmesi için kullanılan sembollerin açıklanması
- Talimat içeriğinde gereksiz konuların bulunmaması ve önemli konuların talimat içeriğine oldukça dikkatli yerleştirilmesi
- Talimat içeriğinin daha rahat anlaşılabilmesi ve okunması adına içindekiler bölümü ya da kılavuzun oluşturulması
- Talimat metninde yer alan ifadelerin arasında gerekli boşlukların bırakılması
- Talimat metninde belirtilen konular ve bu konuların alt başlıklarını açıklamak ve talimat metninde bulunan paragrafları gruplayabilmek için konuya ilişkin başlık ve alt başlıkların kullanılması (Çakıroğlu, 2007).

Şekil 1 ve Şekil 2’de örnek olarak talimatlar gösterilmiştir.

Şekil 1. İş güvenliği talimatı örneği (Çatlı, 2020).

PLAZMA KESİM TEZGÂHI	
KULLANMA VE GÜVENLİK TALİMATI	
AMAÇ: Plazma kesim tezgâhının güvenli bir şekilde nasıl kullanılacağı, kullanım esnasında nelere dikkat edileceği konusunda sorumluları ve diğer çalışanları bilgilendirmektir.	
KAPSAM: İşletmede kullanılan tüm plazma kesim tezgâhlarını kapsamaktadır.	
SORUMLULAR: Malzeme Kesim Personeli	
UYGULAMA:	
1. Panodan ana şalter ve güç kaynağını aç.	
2. Plazma tezgâh panosunu aç.	
3. Tüpleri ve duvardaki kompresör panosundan kompresörü aç	
4. İş Hazırlama Sorumlusu tarafından plazma bilgisayarına atılan programı kullan veya yapılacak işle ilgili programı hazırlar	
5. Makineyi 2 dakika referans (boşta) çalıştır.	
6. Çıkacak tozu emmesi için tezgâhın şerit aralıklarını su ile doldur ve malzemeyi tezgâh üzerine yerleştir.	
7. Gazı sıfırla ve programı başlat.	
8. Program sonunda kesim işleminin bitimiyle kesilen parçaları eldiven takarak topla. Tezgâhın ve tezgâh aralıklarındaki suyun işlem esnasındaki sıcaklıkla yanıcı etkiler verebileceğini unutma, tezgâh ve suya temas etme.	
9. Ağır parçaları kaldırmak için yardım iste ve uygun kaldırma makinelerinin kullanılmasını sağla.	
10. İşlem bitiminde ve bakımlarda plazmanın şebekeden yalıtımını yap.	
11. Şebeke bağlantı uçlarını kontrol et.	
12. Üst kapağı aç ve buradaki tüm elektrik bağlantı uçlarını (şalter ve trafo kelemens) ve bunun dışında plazmanın kaporta ve diğer kısımlarında ulaşılabilen bütün civata ve somunlar tarafından kontrol edilir.	
13. Akım ayar vidası, yatağı ve manyetik şöntün bobinlere girip çıkan saçlarının görünen yüzlerine az miktarda gres yağı sür.	
14. Plazma içinde biriken toz varsa tazyikli hava ile temizle.	
15. Tekerleklerin sürekli yağımı kontrol et ve gerektiğe yağla.	
16. Şebeke bağlantıları yapıldıktan sonra plazma çalışmıyorsa, plazma şalterini "0" konumuna aldıktan sonra, arka şebeke bağlantı klemensine üç faz gelip gelmediğini kontrol et. Kabloda veya tevzi panosunda aksaklık varsa gider.	
17. Plazma yine çalışmıyorsa sırasıyla ana şalter ve trafo bağlantı klemensindeki uçları kontrol et/ettir. Bozulan parçalar varsa yenilenmesi için İş Hazırlama Sorumlusu'na durumu bildir.	
18. Plazma çalışırken ani güç düşüklüğü olursa şalterin kontaklarından biri akım geçirmiyordur. Elektrik Personeline durumu bildir.	
19. Tezgâhta işlem esnasında fırlayabilecek kıvılcımlara karşı her zaman gözlük kullan.	
20. Tezgâh çalışır iken tezgâhi asla boş bırakma.	
21. Bütün ayar, kalibrasyon ve ölçme işlemlerini tezgâh durduktan sonra yap/yaptır.	
22. Plazma tezgâhında çalışır iken temizliğe dikkat et, yağlı kıyafetler ile tezgâhi kullanma.	
23. Plazma çalışır iken çıkan tozlar ve tüplerde kullanılan gazlara ilişkin muhakkak filtreli yüz maskesi kullan.	
24. Bakımlarda ve her makineyi çalıştırdıktan sonra çalışma sesini dinle ve titreşimini kontrol et.	
HAZIRLAYAN: İş Hazırlama Sorumlusu	ONAYLAYAN: Üretim Müdürü

Şekil 2. İş güvenliği talimatı örneği (Çatlı, 2020).

Prosedür

Dünya genelinde ve ülkemizde iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin düzenlemelere kanunen uyulması ve uygulanması gerekmektedir. 6331 sayılı İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

Kanunu ile birlikte iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin düzenlemeler yasal olarak yürürlüğe girmiştir. Yürürlüğe giren bu kanuni düzenleme içeriğinde işyerlerinin sağlaması ve uyması gereken iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin hususlar ve sorumluluklar belirtilmiştir. İş güvenliği ve İşçi Sağlığına ilişkin düzenlenen kanun iş sektörünün tamamı için geçerli konumdadır. Yürürlüğe giren bu kanuni düzenlemede sektörel olarak kamu ya da özel sektör ayrımı bulunmamaktadır. Kurumlar ve firmalar bu düzenlemelere uymadıkları takdirde yaptırıma tabi olmaktadır. İş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin düzenlenen kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte bu konuya ilişkin pek çok prosedür de oluşturulmuştur (Topçuoğlu ve Özdemir, 2003).

Prosedür kavramı anlam ve ifade olarak belirlenen bir amaç ya da hedefe varılabilmesi için izlenmesi gereken tutum ve yöntemleri belirtmektedir. Doküman unsurlarından birisi olan prosedürler genel olarak bir organizasyon içerisinde yönetici konumunda bulunan kişilerin faaliyetlerine ilişkin rehber niteliğini taşıyan dokümanlardır. Ancak iş güvenliği ve işçi sağlığı konusu bakımından prosedürler yapılacak bir işin rehberi ve kılavuzu niteliğindedir (Çakıroğlu, 2007).

Şekil 3’de iş güvenliğine ve işçi sağlığına ilişkin prosedür belirtilmiştir.

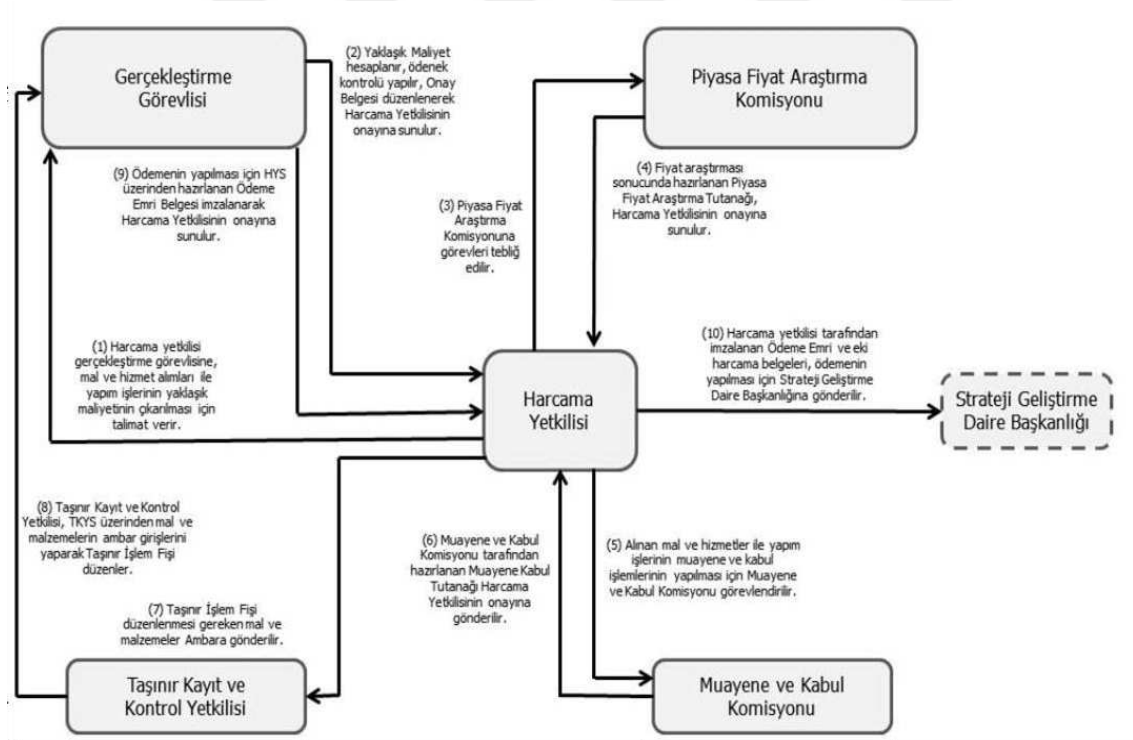
İÇİNDEKİLER	
1. AMAÇ	
2. KAPSAM	
3. İLGİLİ DOKÜMANLAR	
4. SORUMLULUKLAR	
5. UYGULAMA	
5.1. Genel	
5.2. İskele Malzeme Stoklaması	
5.3. Çalışma İskelesi İçin Genel Kurullar	
5.3.1. Malzemeler	
5.3.2. Zemin	
5.3.3. Dikey Elemanlar (Boru Tipi- Kelepçeli İskeleler)	
5.3.4. Yatay Elemanlar	
5.3.5. Kuşak (Çarpaz) Bağlantılar	
5.3.6. Çalışma Platformu	
5.3.7. İskele Merdiveni	
5.3.8. Boru Tipi Çalışma İskelesi Yük Hesabı	
5.3.9. Modüler Çalışma İskelesi Yük Hesabı	
5.4. İskele Montajı	
5.5. İskele Kontrolü	
5.5.1. Çalışma İskelesi Kontrol Periyodu	
5.5.2. İskele Kontrol Etiketleri	

Şekil 3. Prosedür dokümanı örneği (İren, 2011).

İş güvenliğine ilişkin dokümanlardan birisi olan prosedürlerin hazırlanmasında en önemli husus 5N+1K kuralına uygun olarak hazırlanmasıdır. Prosedür içeriğindeki ifadeler belirtilirken şunları dikkate almak gerekmektedir:

- Ne,
- Neden,
- Nasıl,
- Ne zaman,
- Nerede,
- Kim

Prosedür içeriğindeki ifadeler bu hususlar dikkate alınarak yazıldığında okuyan kişiler tarafından daha rahat anlaşılabilen ve içerikte belirtilen faaliyetleri daha kolay gerçekleştirebilmektedir. Ayrıca doküman unsurlarından birisi olan prosedürler şekil olarak akış şeması biçiminde de oluşturulabilmektedir. Bununla ilgili bir örnek Şekil 4’te belirtilmiştir.

Şekil 4. İş güvenliği prosedürünün akış şeması örneği (İren, 2011).

Form

İş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin dokümanlar içerisinde en yaygın kullanılan doküman türlerinden birisi formlardır. Formları anlam ve içerik olarak kısaca ifade etmek gerekirse formlar içeriğinde işverenin ya da işyeri yönetiminin tespit etmek istediği istatistikler ve durumlara ilişkin soruların hazırlandığı ve personeller tarafından verilerin işlendiği dokümanlardır. Form hazırlanırken dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır (Özkılıç, 2005):

- Form içeriğinde yer alan başlıklar, formun içeriğine ilişkin anlaşılır ve net olmalıdır.
- Başlıklar herkes tarafından anlaşılabilir şekilde belirlenmelidir.
- Formdaki içerikler arasında gereksiz veri ve konuların bulunmaması gerekmektedir.
- Form içeriğinde belirtilen ifade ve sorular kısa, öz ve anlaşılır bir biçimde olmalıdır.
- Formda yer alan sorular kısa cevaplar alınabilecek nitelikte olmalıdır.
- Form içeriğinde tablo bulunuyorsa anlaşılır bir yapıda olmalı ve karmaşık bir biçimde sunulmamalıdır.
- Form içerisinde tablo bulunuyorsa, bu tablolar hiyerarşik bir düzen içerisinde olmalıdır.
- Formda belirtilen konuya ilişkin konunun açıklanabilmesi adına notlar bölümü olması daha açıklayıcı olabilmektedir.

Şekil 5'te forma ilişkin örnek verilmiştir.

03.SG.F01 İŞYERİ KAZA VE MESLEK HASTALIĞI BİLDİRİM FORMU

Düzenlenme tarihi.....

1	İşyerinin	Bölge Müdürlüğü Sicil No :
		Unvanı :
2	Kaza Tarihi : Kaza Gününde İşbaşı Saati : Kazanın olduğu saat :	Kazanın Meydana Geldiği Bölüm :
		Kazada Yaralanan Uzun –Yaralanma Şekli :
3	İşçinin 1. derece yakınının Adı Soyadı :	Açık adresi :
4	Meslek Hastalığı Tanısı veya Şüphesi Tarihi :	Meslek Hastalığı Tanısı veya Şüphesi İle Sevk edilenin Çalıştığı Bölüm / İş :
		Meslek Hastalığı Tanısı veya Şüphesinin Türü :
		Meslek Hastalığının Saptanma Şekli:
		Periyodik Muayene ile ☐ Üst Kurum Sevki ile ☐ Meslek Hast. Hastanesinde ☐ Diğer ☐
5	Kazazede veya Kazazedelerin / Meslek Hastalığı Tanısı veya Şüphesi İle Hastaneye Sevk edilenin	Adı Soyadı :
		Cinsiyeti : E ☐ K ☐
		Sigorta Sicil No :
		Yaşı :
		İşe Giriş Tarihi :
		Esas İşi (Mesleği) :
		Medeni Hali : Evli ☐ Bekar ☐ Dul ☐
		Öğrenim Durumu : İlköğretim ☐ Ort.öğr. ☐ Y. Okul ☐ Üniversite ☐ Lisans ☐ ktora ☐
Kaza Anında Yaptığı İş :		
6	Kaza sonucu ölü yaralı sayısı : Ölü ☐ Ağır Yaralı ☐ Orta Yaralı ☐ Hafif Yaralı ☐	Kaza sonucu yaralanan işçilerden istirahat alanların sayısı : 1.Gün ☐ 2.Gün ☐ 3.günden fazla veya çok istirahat ☐
		Kazayı Gören : Var ☐ Yok ☐
		Şahitlerin Adı Soyadı :
		Şahitlerin Adresi :
		Şahitlerin İmzası :
		Kazanın Sebebi ve Oluş Şekli (Açıklayınız) :

Şekil 5. İş güvenliği ve iş sağlığına ilişkin form örneği (Demirel ve ark., 2019).

İşyeri güvenliğine ilişkin dokümanlardan biri olan formlar sadece alınan önlemlerin ya da uygulanan faaliyetlerin doğruluğunu tespit etmek adına kullanılmamaktadır. İş güvenliğine ilişkin düzenlenen formlar iş güvenliği ve işçi sağlığı yönetiminde, söz konusu işyerinin demirbaşlarının ve işe ilişkin makine ve materyallerin kontrolü, bölüme giriş izni gibi farklı hususlar için uygulanmaktadır. Buna ilişkin olarak Şekil 6’da örnek bir form verilmiştir.

GÜVENLİK KAMERA SİSTEMİ PERİYODİK BAKIM-ONARIM SERVİS FORMU					
Birlik :					
Arıza Bildirim Tarihi :/...../..... Saati ::.....:..... Kullanıcı Personel Adı Soyadı : İmzası :			Arızanın Ayrıntılı Açıklaması :		
Müdahale Tarihi :/...../..... Saati ::.....:.....			Onarım Tarihi :/...../..... Saati ::.....:.....		
Yüklenici Personel Adı Soyadı : İmzası :		Kullanıcı Personel Adı Soyadı : İmzası :		Yüklenici Personel Adı Soyadı : İmzası :	
Kullanıcı Personel Adı Soyadı : İmzası :		Yüklenici Personel Adı Soyadı : İmzası :		Kullanıcı Personel Adı Soyadı : İmzası :	
Cinsi/Adı:		Arıza Bildiren İdareye ait Cihazın Marka/Model:		Parça No :	
Cinsi/Adı:		Muadil Olarak Verilen Cihazın (Verildiyse) Marka/Model:		Parça No :	
FİRMA TEMSİLCİSİ TARAFINDAN DOLDURULACAKTIR		İDARE/BİRLİK KULLANICI/SORUMLU PERSONELİ TARAFINDAN DOLDURULACAKTIR			
Yapılan İşin Açıklaması :		Yerinde Bakım Yapıldı	Cihaz Teslim Alındı	Cihaz Teslim Edildi	Muadil Cihaz Teslim Edildi / Teslim Alındı
TARİH :/...../..... İMZA :		TARİH
Adı Soyadı : Ünvanı : Servis Yeri :		Personel Adı Soyadı İmzası :			
Açıklama CİHAZIN DURUMU : FAAL () ARIZALI ()					
BİRLİK YETKİLİSİ O N A Y					
Adı Soyadı : Rütbe : Görev :					

Şekil 6. İşyeri güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin form örneği (Demirel vd., 2019).

Tutanak

İş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin kullanılan dokümanlardan bir tanesi tutanaklardır. Tutanak işyerinde ve işe ilişkin gerçekleşen olayları kaydetmek amacıyla kullanılan ve söz konusu olayın ilgili taraf kişilerinin imzası ile oluşturulan resmî belgelerdir. Tutanak kaydedilirken içerisindeki ifadelerde taraf kişilerin yorum ve görüşleri bulundurulmamaktadır. Tutanaklar diğer resmî belgelerde de olduğu gibi tamamen objektif

bir şekilde kayıt altına alınmaktadır. Tutanak oluştururken en önemli hususlardan birisi de budur (Çakıroğlu, 2007).

Tutanak oluşturulurken belli başlı hususlar bulunmaktadır. Bu hususlar şöyledir:

- Konuya ilişkin başlıklar tutanak kağıdının üst ve orta kısmında büyük harflerle yazılması gerekmektedir.
- Tutanağın başlığı olayın içeriğini net bir şekilde belirtecek bir başlık olmalıdır. Eğer başlık olarak belirtilemeyecek bir konu ya da olay söz konusu ise başlık yerine “TUTANAKTIR” ifadesi kullanılmalıdır.
- Tutanak oluşturulurken gerçekleşen olay ya da konunun nasıl tespit edildiği tutanak içerisinde net bir şekilde ve anlaşılabilir şekilde belirtilmesi gerekmektedir.
- Tutanak içeriğinde söz konusu olayın gerçekleştiği zaman ve mekân belirtmek zorundadır.
- Olay ya da bir suç için tutulan tutanakta olaya ilişkin deliller belirtmek zorundadır.
- Tutanak içerisinde olay ya da konuya ilişkin önemli tüm kriterler net bir şekilde belirtilmelidir.
- Tutanak oluşturulduktan sonra işlemin tutanak olduğu belirtilmeli ve tutanağın oluşturulduğu tarih ve saat belge içerisine işlenmelidir (Çakıroğlu, 2007).

Şekil 7’de tutanak dokümanı örneği verilmiştir.

.../.../20...

İŞİ AKSATMA TUTANAĞI

İşyerinde görev yapmakta olan isimli işçi/...../20... tarihindeki mesaisinde yapması gereken işi tam/düzgün olarak yapmamış, uyarılarımıza rağmen işini aksatmış olup iş bu tutanak aşağıda ismi yazılı olanlar tarafından birlikte kayıt altına alınmış ve imzalanmıştır.

İmza	İmza	İmza
Adı Soyadı:	Adı Soyadı:	Adı Soyadı:
Ünvanı	Ünvanı	Ünvanı

İş aksatmanın özeti : Buraya, olayın tam olarak nasıl olduğu ayrıntılı bir şekilde yazılacaktır. İşçinin görevi, yapması gereken iş, neyi eksik yaptığı, bu tespitin kimin tarafından yapıldığı vs.

Tutanağın düzenlendiği:

İşyeri adı / Adres : :

Tutanak Saati : :

İşçi TC No : :

Şekil 7. İş güvenliği tutanak örneği (Demirel ve vd., 2019).

Risk Değerlendirme

Risk anlam olarak oluşabilecek herhangi bir durum nedeniyle kişiye maddi ve manevi şekilde zarar verebilecek olasılığı ifade etmektedir. Bu bağlamda risk analizi işlemi de yapılan faaliyetler esnasında tüm işyeri yetkilileri ve çalışanına zarar verebilecek risklerin tespit edilmesi ve bunların gerçekleşme ihtimalinin yorumlanması şeklinde ifade edilebilir. Risk değerlendirme işlemine ilk aşamada oluşabilecek riskler tespit edilir sonrasında tespit edilen risklerin kaynakları sınıflandırılır ve bunlar sonucunda ihtimaller oranı tespit edilir ve yetkililere sunulur (Özkılıç, 2005).

Risk analizi ve risk değerlendirme işlemi herhangi bir iş ya da işin kurulmasının en başından yapılmalıdır. İş sağlığı ve iş güvenliği açısından işyerinde gelişen farklılıklar veya değişiklikler sonrasında risk analizi ve risk değerlendirme işlemi tekrar yapılmalıdır. Risk analizi ve değerlendirme işleminin yenilenmesini gerektiren değişikliklere üretim için kullanılan makinelerde değişiklik, işyerinin farklı kişi ve yönetimlere devredilmesi, iş sağlığı ve iş güvenliğini tehdit eden yeni bir tehlikenin oluşması gibi durumlar örnek olarak verilebilir. Nitekim işyerinde bir kaza ya da yürütülen faaliyetler nedeniyle oluşan bir hastalık söz konusu olduğunda risk analizi ve değerlendirme işlemi kesinlikle yeniden yapılmalıdır (Çiçek ve Öçal, 2016).

Risk analizi ve değerlendirme işlemi yapılırken dikkat edilen önemli hususlar şunlardır:

- İşyerinden kaynaklı veya işyerinde yapılan faaliyetler nedeniyle oluşabilecek tehlikeleri tespit etmek
- Oluşabilecek tehlikelerin açıkça tanımlanması
- İşyeri faaliyetleri ve işyeri kaynaklı oluşan risklere karşı alınacak önlemlerin belirlenmesi
- Risk değerlendirme ve analiz işleminin uluslararası kabul görmüş standartlara göre gerçekleştirilmesi
- Risk değerlendirme ve analiz işlemi içerisine ilgili dokümantasyonların dahil edilmesi

Tablo 1.

İş güvenliği ve işçi sağlığı risk değerlendirme işlemi örneği (Çakmak, 2015).

İşyeri Tehlikesi	Tehlike Örneği	Neden Olduğu Zarar Tehlikesi Örneği
Nesne	Bıçak	Kesilme
Madde	Benzen	Lösemi
Malzeme	Asbest	Mezotelyoma
Enerji Kaynağı	Elektrik	Şok, Elektrik Çarpması
Durum	Islak Zemin	Kayma, Düşme
Proses	Kaynak	Metal dumanı ateşi
Uygulama	Sert Kaya Madenciliği	Silikozis

Kaza ve Olay Tespit

5510 sayılı iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin olarak düzenlenen Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 13. Maddesinde iş kazası tanımı şu şekilde yapılmıştır (Resmî Gazete, 2006):

- “-Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,
- İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle,
- Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,
- Bu Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,
- Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında, meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen özre uğratan olaydır.”

Bu bağlamda gerçekleşen bir olayın iş kazası niteliğinde olup olmamasına ilişkin SGK'nın (Sosyal Güvenlik Kurumu) değerlendirme yapabilmesi adına olayın tarafı olan personelin sigorta kaydının bulunması, bir olaya maruz kalmış olması, gerçekleşen olay dolayısıyla maddi ve manevi oluşan tüm hasar ve durumların bir arada bulundurulması gerekmektedir. Bu durumlarda herhangi bir eksik olduğunda gerçekleşen olayın iş kazası olarak değerlendirilmesi söz konusu olmamaktadır (Çakıroğlu, 2007).

Oluşan iş kazası sonucunda işyeri yetkililerinin kaza takip listesi, kaza olay araştırma fonu, kaza raporu, kaza ön bildirim gibi belgeleri düzenlemesi gerekmektedir. İş güvenliği ve işçi sağlığı açısından oluşabilecek iş kazalarına karşın bu konuyla ilgili bilgilerin bulundurulması önem taşımaktadır.

Şekil 8’de iş kazası raporu örneği verilmiştir.

03.SG.F04		(B) TİPİ İŞ KAZASI RAPORU FORMU (Hasarlanmalı İş Kazası)	
Şantiye Adı :		Kaza tarihi : Rapor No :	
HASARLANAN TESİS, EKİPMAN ve MALZEMENİN			
Cinsi : Marka ve seri no. : Kime ait olduğu : Kullanıcı veya operatörün adı soyadı :			
MEYDANA GELEN KAZANIN			
Tarih ve saati : Yeri : Ayrıntılı maliyeti : (Detaylı ayrı bir rapor hazırlanacak)			
Hasar gören yer ve ekipmanlar için sigortaya haber verilmeli ve eksper istenmeli, Hasar mahallinin ve ekipmanların durumlarını gösterir fotoğrafları çekilmelidir.			
MALİYET HESABI			
(a) İş Kazası nedeniyle malzeme ve ekipmana gelen zarardan dolayı üretim aksamaması oldu mu? Hayır (Evet ise üretim saat aksadı) Bu takdirde; İşgücü kaybı bedeli TL (kayıp saat..... x Üretim/hizmet ort.saat bedel..... TL)			
(b) Onarım için harcanan TL (kayıp saat..... x İşçilik ort. Saat ücreti..... TL)			
(a+ b) Üretim Kaybı ve harcanan işçilik bedeli TL			
(c) Harcanan sarf malzemesi TL (elektrot, oksijen, elektrik, vs)			
(d) Ödenen malzeme bedel TL			
(e) Yeni alınan ekipman bedeli TL			
(f) Tamirde kullanılan ekipman kira/kullanım maliyet bedeli TL			
TOPLAM HASAR MALİYETİ TL			
KAZANIN OLUŞ NEDENİ			
Görgü tanıklarının adları soyadları ve ifade tutanakları eklenecektir.			
İlgili Birim Sorumlusunun	Adı soyadı	Tarih	İmza
Bu gibi kazanın tekrar etmemesi için ne gibi önlemler alınmalı (eğitim, prosedür revizyonu, ergonomik araç kullanımı v.b. yazılacak)			
Alınan önlemler	Sorumluları	Gerçekleşme tarihi	
1)	1)	1)	
2)	2)	2)	
NOT: İŞEREN VEYA VEKİLİNİN			
Adı soyadı			
Tarih ve imza			

Şekil 8. İş kazası raporu örneği (Al, 2019).

Eğitim

İş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin düzenlenen yönetmelik içeriğinde herhangi bir işte faaliyet gösteren tüm personeller yapacakları işe uygun eğitim almak durumundadır. 6331 sayılı İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Kanunu'nun 17. Maddesi gereğince personellerin iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin gerekli eğitimlerin alınmasını işveren sağlamak durumundadır. İş güvenliği ve işçi sağlığı eğitimlerini personeller işyeri değişikliklerinde, işyerindeki faaliyetlere ilişkin değişen makine araçların olması durumunda, yeni teknolojilerin gelişmesi ve faaliyete girmesi durumunda ve personeller henüz işe başlamadan önce almak durumundadırlar. İş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin eğitimlerin içerikleri ve kapsamaları devamlı olarak gelişmekte ve güncellenmektedir. Bu nedenle personeller iş güvenliği ve işçi sağlığı eğitimlerini belirli aralıklarla almak durumundadırlar (zkılı, 2005).

“alışanların İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” 28648 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Yayınlanan bu yönetmelik kapsamında bulunan 5. Madde bağlamında işverenlerin, çalıştırmış oldukları personellerin iş güvenliği ve işçi sağlığı eğitimlerine ilişkin olarak aşağıda belirtilen durumları yapmakla yükümlü kılınmıştır (Serin ve uhadar, 2015):

- İş güvenliği ve işçi sağlığı eğitim programlarını hazırlamak ve bunları uygulamak
- İş güvenliği ve işçi sağlığı eğitimlerinin gerçekleştirilebilmesi için gerekli materyal ve araçların sağlanması
- İşyeri personellerinin tamamının bu eğitimlere katılması
- İş güvenliği ve işçi sağlığı eğitimi sonunda eğitime katılan personellere buna ilişkin katılım belgesi verilmesi

Yasa, mevzuat ve yönetmelikler gereğince işverenler işyerlerinde çalıştırmış oldukları personellerine iş güvenliği ve işçi sağlığı eğitimi verirken eğitim kapsamında şu konuların kesinlikle bulunması gerekmektedir:

İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Genel Kapsamı

- İşyeri ve iş faaliyetlerine ilişkin mevzuatlar hakkında bilgilendirme

- Kanunlarca çalışanlara tanımlanmış haklar ve sorumluluklar hakkında bilgilendirme
- İşyerinin düzeni ve temizliğine ilişkin bilgilendirme
- Olası iş kazası ve benzer olaylar sonucunda gelişen hukuki durumlar hakkında bilgilendirme

İşyeri ve İşyeri Faaliyetleri Nedeniyle Oluşabilecek Kazalar

- İşyerindeki faaliyetler kaynaklı oluşan mesleki hastalıklar ve sebepleri hakkında bilgilendirme
- İşyeri faaliyetleri nedeniyle oluşabilecek hastalıklar ve tehlikelerden korunmaya ilişkin bilgilendirme
- Yapılan iş faaliyetlerinin sonucunda gelişen psikososyal ve biyolojik riskler hakkında bilgilendirme
- İlk yardım eğitimi ve uygulaması

- İşyeri Faaliyetlerine İlişkin Teknik Konular

- Faaliyetler gerçekleştirilirken ilgili araçlar, makineler, materyaller, maddeler vb. unsurların oluşturmuş oldukları fiziksel, ergonomik ve kimyasal riskler hakkında bilgilendirme
- İşyerinin faaliyetlerine ilişkin unsurların taşınması ve kaldırılması hakkında bilgilendirme
- Olası yangın vb. tehlikelere karşı korunma hakkında bilgilendirme
- İşyeri faaliyetleri gereğince kullanılan makine, araç, materyal, maddeler vb. unsurların güvenli kullanımları hakkında bilgilendirme
- İşyeri faaliyetlerine ilişkin kullanılan araç, ekipman vb. teknolojik unsurların ekran kullanımı
- Elektrik kaynaklı olarak oluşabilecek tehlikelere ve risklere karşı önlem alma hakkında bilgilendirme yapılması
- Genel olarak gerçekleşen iş kazalarının nedenleri ve bu kazalara karşı alınabilecek önlemler hakkında bilgilendirme ve uygulama
- Sağlık ve güvenlik konusunda geliştirilen sembol ve işaretler hakkında bilgilendirme

- İşyeri faaliyetleri nedeniyle oluşabilecek tehlikelere karşı uygun koruyucu donanımların kullanımı hakkında bilgilendirme
- İş güvenliği ve işçi sağlığı konusunda genel olarak belirlenmiş kurallar ve güvenlik önlemleri hakkında bilgilendirme
- İşyerinde gerçekleşebilecek olası tehlike vb. durumlarda işyerinin tahliye edilmesi ve kurtarmaya ilişkin bilgilendirme

İşyerleri gerçekleştirmiş oldukları iş faaliyetleri baz alınarak tehlikeli olma durumlarına göre sınıflandırılmaktadır. Bu bağlamda iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin eğitimler işyerlerinin tehlike sınıflandırılmasına göre belirli bir süre içerisinde tekrar yapılmak durumundadır. Sınıflandırmalara göre iş güvenliği ve işçi sağlığı eğitimlerinin alınması gereken zamanlar şöyledir (Şahin ve Üçgül, 2019):

- İşyeri faaliyeti kapsamınca çok tehlikeli sınıfa giren işyerlerinin personelleri 1 yıl içerisinde en az 1 defa iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin eğitim almak zorundadır.
- İşyeri faaliyeti kapsamınca tehlikeli sınıfa giren işyerlerinin personelleri 2 yıl içerisinde en az 1 defa iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin eğitim almak zorundadır.
- İşyeri faaliyeti kapsamınca az tehlikeli sınıfa giren işyerlerinin personelleri 3 yıl içerisinde en az 1 defa iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin eğitim almak zorundadır.

Çalışan personel bir iş kazası ya da mesleği nedeniyle bir hastalığa maruz kaldığında iş faaliyetlerine tekrar başlamadan önce tekrar iş güvenliği ve işçi sağlığı eğitimi almaktadır.

İş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin yasal düzenlemeler, yönetmelikler ve mevzuatlar gereğince herhangi bir işten herhangi bir sebeple ayrılan ve 6 ay boyunca faaliyet göstermeyen kişiler tekrar işe başlamadan önce iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin eğitim almak zorundadır.

İş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin yasal düzenlemeler, yönetmelikler ve mevzuatlar gereğince işverenler iş güvenliği, işçi sağlığı ve iş faaliyetlerine ilişkin eğitim programlarının hazırlanması ve onaylamakla yükümlü kılınmıştır. Bu bağlamda oluşturulan eğitim programı kapsamında eğitimlerin konuları, gerçekleşeceği tarihleri, süresi, kimlerin katılması

gerektiği, verilecek eğitimlerin amaçları bulunması gerekmektedir (Akıllı ve Aydoğdu, 2013).

İşverenlerin çalışanlarına vermek zorunda olduğu eğitimler belirli bir düzen ve aralıklarla yapılmak durumundadır:

- İşyeri faaliyetleri bakımından çok tehlikeli sınıfına giren işyerlerinde iş ile ilgili eğitimler en az 16 saat olmak zorundadır
- İşyeri faaliyetleri bakımından tehlikeli sınıfına giren işyerlerinde iş ile ilgili eğitimler en az 12 saat olmak zorundadır
- İşyeri faaliyetleri bakımından az tehlikeli sınıfına giren işyerlerinde iş ile ilgili eğitimler en az 8 saat olmak zorundadır

İşyerleri faaliyetlerine göre personellerin alması gereken eğitimler Şekil 9’da gösterilmiştir

1	2	3	4	5		
Kesinlikle İhtiyacım Yok	Pek İhtiyacım Yok	Zaman Zaman İhtiyacım Olabiliyor	İhtiyacım Var	Kesinlikle Çok İhtiyacım Var		
1	Finans Yönetimi Eğitimi	1	2	3	4	5
2	Müşteri Memnuniyeti Ölçümü Eğitimi	1	2	3	4	5
3	İnsan İlişkileri Eğitimi	1	2	3	4	5
4	İletişim Becerileri Eğitimi	1	2	3	4	5
5	İngilizce Eğitimi	1	2	3	4	5
6	Kişilerarası Etkili İletişim Eğitimi	1	2	3	4	5
7	Bölümlerarası Etkili İletişim Eğitimi	1	2	3	4	5
8	MS Word Eğitimi	1	2	3	4	5
9	Süreç Yönetimi Eğitimi	1	2	3	4	5
10	Raporlama Teknikleri Eğitimi	1	2	3	4	5
11	MS Excel Eğitimi	1	2	3	4	5
12	Kriz Yönetimi Eğitimi	1	2	3	4	5
13	ORACLE Eğitimi	1	2	3	4	5
14	Çatışma Yönetimi Eğitimi	1	2	3	4	5
15	Oryantasyon Eğitimi	1	2	3	4	5
16	Sunuş Teknikleri Eğitimi	1	2	3	4	5
17	Kalite Yönetim Sistemi Eğitimi	1	2	3	4	5
18	Problem Çözme Teknikleri Eğitimi	1	2	3	4	5
19	Lotus Notes Eğitimi	1	2	3	4	5
20	Proje Yönetimi Eğitimi	1	2	3	4	5
21	Risk Yönetimi Eğitimi	1	2	3	4	5
22	Takım Çalışması Eğitimi	1	2	3	4	5
23	Almanca/İngilizce Eğitimi	1	2	3	4	5
24	MS PowerPoint Eğitimi	1	2	3	4	5
25	İşletme Yönetimi Eğitimi	1	2	3	4	5
26	Türkçe Eğitimi	1	2	3	4	5
27	Stres Yönetimi Eğitimi	1	2	3	4	5
28	Yöneticilik Becerileri Eğitimi	1	2	3	4	5
29	Kültürlerarası Etkili İletişim Eğitimi	1	2	3	4	5
30	Zaman Yönetimi Eğitimi	1	2	3	4	5
31	Toplantı Yönetimi Eğitimi	1	2	3	4	5
32	İlk Yardım Eğitimi	1	2	3	4	5

Şekil 9. İşyeri faaliyetlerine göre personellerin alması gereken eğitimler (Kırtaş ve Altundağ, 2019).

Acil Durum

Acil durum kavramını anlam olarak ani reaksiyon ya da müdahaleye ihtiyaç duyulan, ani ve ciddi şekilde gelişen durumları ifade etmektedir (Oxford, 2003). İş güvenliği ve işçi sağlığı konusu bakımından acil durum konusu kapsamında işyerinde faaliyetler esnasında gerçekleşebilecek deprem, yangın ya da diğer doğal afetler gibi acil müdahale gerektiren durumları ifade etmektedir. Her işyerinde ve diğer tüm kuruluşlarda acil durum planının bulunması yasal olarak zorunlu kılınmıştır. İş güvenliği ve işçi sağlığı konusu bakımından acil durum planları içeriğinde olası acil durumlarda izlenmesi gereken adımlar ve bilgiler ve bu durumdan kurtulmaya ilişkin diğer eylemler bulunmaktadır (Şahin ve Üçgül, 2019).

Acil durum planlarının temel amacı şunlardır:

- Olası maddi ve manevi hasarların oluşmasını engellemek
- İşyerinin ya da diğer kuruluşların maddi zarara uğramasını azaltmak ya da engellemek
- İşyeri personellerini ve oluşan tehlikeli durum nedeniyle çevreyi ve çevrede bulunan kişileri korumak
- İşyerlerinde ya da diğer kuruluşlarda faaliyetlerin işleyişine daha hızlı dönüş yapılmasını sağlamaktır.

İş güvenliği ve işçi sağlığı açısından gelişen acil durumlarda işyeri çalışanlarının gelişen acil durum karşısında nasıl tepki vermesi ve nasıl davranması gerektiğini bilmemesi, diğer çalışanlarla acil durum karşısında koordinasyon sağlayamamaları nedeniyle dahil kazalar gelişebilmektedir. Söz konusu acil durum geliştiğinde böyle durumların oluşması acil duruma müdahaleyi zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla gelişebilecek acil durumlara karşı işyeri personellerinin eğitim alması ve tatbikata tabi olmaları gerekmektedir. Aynı zamanda bu uygulamaların da düzenli aralıklarla gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Acil durum planları hazırlanırken söz konusu işyeri ya da diğer kuruluşların risk değerlendirme ve analiz işlemi yapılmış olmalı ve buna ilişkin raporun bulunması gerekmektedir. Risk analizi ve değerlendirme raporu doğrultusunda oluşabilecek risklere karşı yasal düzenlemeler, yönetmelikler ve mevzuatlar çerçevesinde çözüm yolları oluşturulması, gelişebilecek acil durumlara karşı çözüm için gerekli bütçenin ayrılması gerekmektedir. Acil Durum Planı üç aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar olay öncesi, olay

sırası ve olay sonrası şeklindedir. Bu bağlamda Acil Durum Planı'nın temel amacı öncelikle gelişebilecek tehlikelerin engellenmesi, gerçekleştiği takdirde daha da büyümemesi ve büyüdüğü takdirde gerekli tüm uygulama ve eylemlerin ne olduğunu belirtmek, bu durumlarda yetki ve sorumlulukları tahsis etmek ve rehberlik etmektir (Şahin ve Üçgül, 2019).

Acil Durum Planında şunların bulunması gerekmektedir:

-Kapsam

-Sorumluluk, yetki ve yürütme

-Araç ve materyaller

- Acil durum aşamaları

- Personellerin izlemesi gereken yol ve yapması gereken uygulamalar

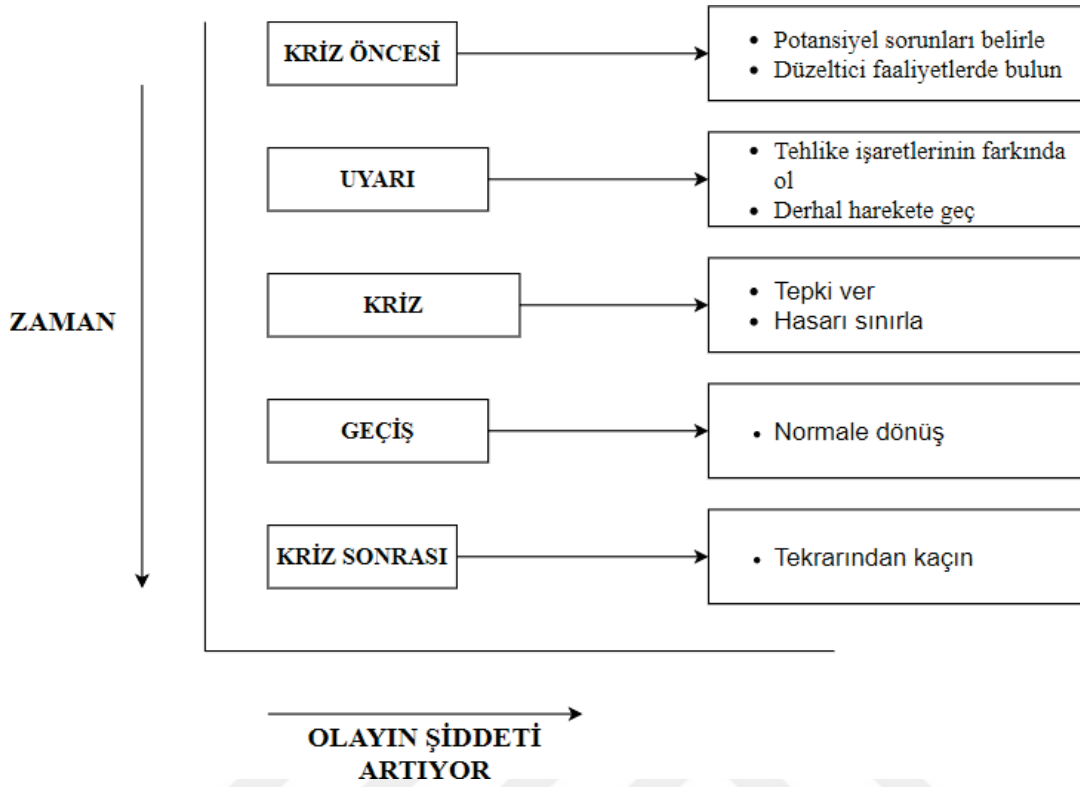
- Söz konusu işyerinin tehlikeli bölgesi

- Acil durum toplanma bölgeleri

- Acil duruma karşı belirlenmiş olan kaçış yolları ve acil çıkışlar

- Acil durumlarda kullanılması ve ulaşılması gereken telefon numaraları

Şekil 10'da acil durum planına örnek verilmiştir.

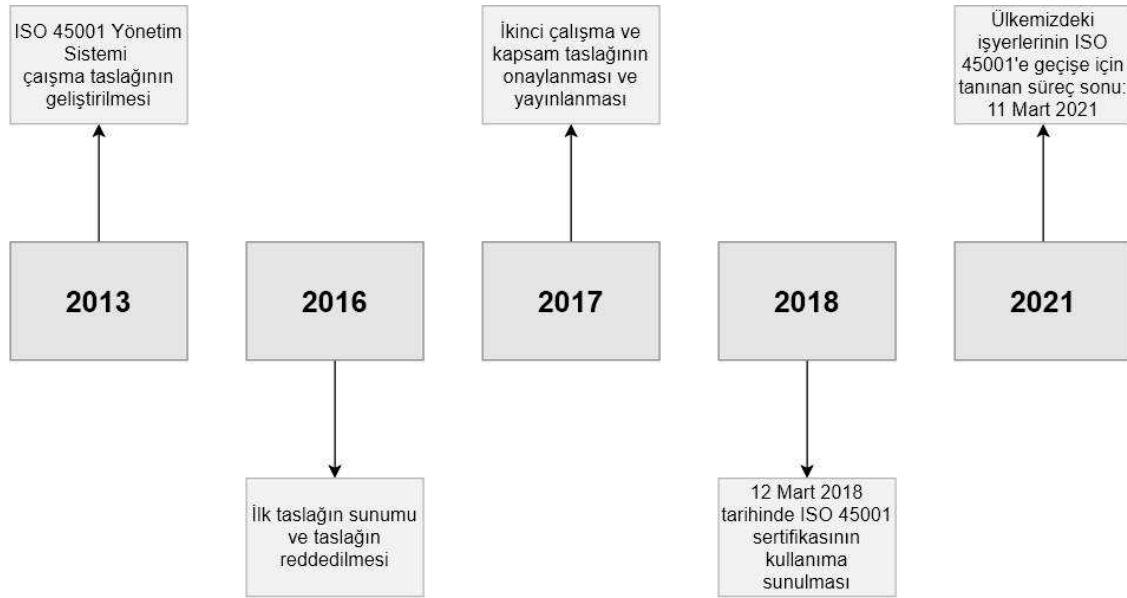
Şekil 10. Acil durum plan örneği (Çakır, 2007).

Acil durum planları kapsamınca acil durumlara karşı hazırlıklı olabilmek adına haberli ya da habersiz şekilde tatbikatlar yapılması, çalışanların izlemesi gereken adım ve uygulaması gereken davranışların alışkanlık edilmesi açısından önem arz etmektedir. Acil durumlara hazırlıklı olabilmek adına düzenlenen tatbikatlar tam olarak olası acil durumları yansıtacak nitelikte olmalıdır. Tatbikatlar oluşabilecek gerçek durumlara uygun olursa, tatbikat uygulaması ne kadar zor gerçekleşirse bireyler olası en tehlikeli durumlara karşı daha kolay çözüm üretebilecek ve planlara daha rahat uyabilecektir.

2.2. ISO 45001 Yönetim Sistemi

İşyeri güvenliği ve sağlığına ilişkin olarak geliştirilen son standart ISO 45001 iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi olmaktadır. Bu sistem ile işyeri, işyeri faaliyetleri ve personel güvenliği, iş kazası riskleri ve meslek hastalıklarının önlenmesine ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Bununla birlikte ISO 45001 Yönetim Sistemi iş sağlığı ve güvenliğinin performansının sürekli iyileşmesine ilişkin esnek yapıda düzenlenen ilk standart niteliğindedir. ISO 45001 iş sağlığı güvenliği yönetim sistemi OHSAS 18001

yönetim sistemi kapsamındaki eksiklikleri tamamlamak ve geliştirmek amacıyla 12 Mart 2018 tarihinde çıkartılmıştır. Bununla birlikte Türkiye’de yürürlükte olan mevzuata dahil edilme tarihi ise 27 Nisan 2018 tarihinde gerçekleşmiştir. Türkiye’de ISO 45001 standardının mevzuata dahil edilmesiyle birlikte daha öncesinde OHSAS 18001 yönetim sistemine tabi olan işletmelerin yeni oluşturulan ISO 45001 standardına ilişkin değişiklik ve hazırlıkları yapması için üç yıllık bir süre tanınmıştır. Bu süreç sonunda ise işletmelerin OHSAS 18001 yönetim sistemi sertifikalarının iptal edileceği belirtilmiştir. Şekil 11’de ISO 45001 yönetim sisteminin oluşturulma süreci kronolojik olarak gösterilmektedir (Sevim ve Gürcanlı, 2018).

Şekil 11. ISO 45001 standardının gelişim süreci (Sevim ve Gürcanlı, 2018).

Şekil 11’de gösterildiği üzere 2013 yılında ISO 45001 Yönetim Sisteminin geliştirilmesine ilişkin olarak çalışma taslağı geliştirme süreci başlamıştır. ISO kurumunda organizasyona ilişkin kararlar alınmadan önce toplantılar düzenlenmektedir. Bu bağlamda söz konusu toplantılara her ülkeden ilgili yetkili kişiler katılmakta ve kararlar oy çoğunluğu ile sağlanmaktadır. 2016 yılına gelindiğinde ilk çalışma taslağı oluşturulmuş ve kurum yapısı kapsamında ilgili yetkililere sunulmuş ve ilk çalışma taslağı oy çoğunluğunu sağlayamaması nedeniyle reddedilmiştir. Bu bağlamda ikinci çalışma taslağı oluşturulmuş ve kurumun onayına sunulmuş ve oy birliği ile kabul edilmiştir. Alınan karar doğrultusunda ISO 45001 Yönetim Sistemi kapsamı oluşturulmuş ve 12 Mart 2018 tarihinde standart olarak

yayınlanmıştır. Söz konusu standardın yayınlanmasıyla birlikte işletmelerin yeni güvenlik sertifikasına geçiş süreci başlamıştır. Bu bağlamda standardın yayınlanmasının hemen ardından 27 Nisan 2018 tarihinde Türkiye’de yürürlüğe girmiştir. Türkiye’de OHSAS 18001 standardı ile faaliyet gösteren işletmelerin ISO 45001’e geçiş için gerekli hazırlığı ve değişiklik sürecini tamamlaması amacıyla üç yıl süre verilmiştir. Bu bağlamda son gün olarak 11 Mart 2021 tarihi belirlenmiştir. (Yaşar, 2020).

ISO 45001 standardı oluşturulurken OHSAS 18001 standardının eksiklikleri göz önünde bulundurulmuştur. Bununla birlikte iş sağlığı ve güvenliği kapsamında sürekli iyileştirmeyi sağlayabilecek esnek bir yapıda hazırlanmıştır. Bu bağlamda ISO 45001 Yönetim Sistemi kapsamına “kurumsal bağlam” kavramı dahil edilmiştir. ISO 45001 kapsamında yapılan değişiklikler bağlamında işletmelere iş güvenliği ve sağlığına ve toplum sağlığı ve güvenliğine ilişkin olarak risk analizi yapma zorunluluğu getirilmiştir (Foulke Jr., 2019).

ISO 45001 Yönetim Sisteminde OHSAS 18001’den farklı olarak sağlık ve güvenlik konularının işletme kapsamına tamamen entegre olacak şekilde düzenlenmesi zorunlu kılınmıştır. Bu bağlamda işletme kapsamında iş sağlığı ve güvenliği yönetimi kapsamında işletmenin tamamının etkinleştirilmesi hedeflenmiştir (Foulke Jr., 2019).

12 Mart 2018 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren ISO 45001 İSG Yönetim Sistemi kapsamı ISO kurumu tarafından daha önceden oluşturulan ISO 9001 Kalite Yönetim ve ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemleri ile entegre olacak biçimde oluşturulmuştur.

ISO 45001 İSG yönetim sisteminin avantajları şu maddeler kapsamında ifade edilebilir (Pratikno, 2021):

- İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin politikaların, amaçların tespit edilmesi ve işletme kapsamında uygulanması kolaylaştırılmıştır.
- Yeni geliştirilen bu İSG yönetim sisteminin esnek yapıda olması ile oluşabilecek riskler, fırsatlar ve ilgili yasal düzenlemelere uyumluluk sağlanabilmiş ve kontrolü kolaylaştırılmıştır.
- İşletme kapsamında iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin olarak etkinliğin artırılması amacıyla işletmenin tamamı standart kapsamına dahil edilmiştir.

- Yukarıda yer alan maddede belirtildiği üzere işletme yönetim organlarının da süreç kapsamına dahil edilmesiyle birlikte yöneticilerin liderlik özelliğinin gelişmesinde ve çalışanları bu duruma özendirme konusunda avantaj sağlamaktadır.
- Daha önce yürürlükte olan İSG yönetim sistemlerinden farklı olarak İSG kapsamınca işletme yönetim organlarının sistem kapsamında daha fazla görevlendirilmesi kontrolün artırılması konusunda avantaj sağlamaktadır.
- Sistem kapsamında oluşturulması gereken dokümanlara ilişkin zorlukları basitleştirmektedir.

12 Mart 2018 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren ISO 45001 İSG Yönetim Sistemi ile birlikte işletme kapsamında İSG'ye yönelik hedeflerin ve performansların etkinliğinin artırılmasına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Bu bağlamda söz konusu yönetim sistemi ile birlikte işletme kapsamında oluşabilecek potansiyel tehlike ve iş kazası gibi durumlara ilişkin olarak önlem alınması kapsamında yaklaşımlar ortaya konulmuştur. Bu bağlamda ISO 45001 İSG Yönetim Sistemi kapsamının önleyici yaklaşım üzerine kurulduğu ifade edilebilir. İşletme kapsamında İSG Yönetim Sistemine ilişkin olarak oluşturulan politika ve hedeflere ilişkin etkinliklerin sağlanmasına ilişkin belirli standartlar oluşturulmuştur. İSO 45001 Yönetim Sisteminin kapsamı şu maddeler halinde özetlenebilir (Darabont ve Antonov, 2017):

- İşletme kapsamında İSG politika ve hedeflerine ilişkin belirlenmiş standartlar oluşturulmuştur.
- İşletme kapsamında İSG'nin sürekli olarak iyileşmesine ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır.
- Ülkelerin İSG'ye ilişkin yasal düzenlemelerine uygun olacak şekilde hazırlanmıştır.
- Daha önceden oluşturulan kalite yönetimi ve çevre yönetimi sistemlerine uyumlu olacak şekilde düzenlenmiş ve işletme faaliyetlerinin etkinliğinin artırılması hedeflenmiştir.

İSO 45001 Standardı ile işletmelerin İSG'ye ilişkin politika ve hedeflerinin gerçekleştirilmesine yönelik düzenlemeler bulunmaktadır. Bu bağlamda ISO 45001 İSG Yönetim Sistemi diğer sistemlere göre avantaj sağlamaktadır. Bununla birlikte ülkelerin yasal düzenlemelerine uygun olacak şekilde düzenlenmiş, sistem kapsamında İSG ile beraber çevre ve kalite yönetimlerinin etkinliğinin artırılması hedeflenmiştir. Bu bağlamda

ISO 45001 İSG Yönetim Sistemi diğer sistemlerden farklı olarak tüm faktör ve birimleri süreç kapsamında dikkate almaktadır (Darabont ve Antonov, 2017).

ISO kurumu işletmelere ilişkin olarak belirli alanlar kapsamında yönetim sistemi standartları oluşturmak üzerine faaliyet göstermesi nedeniyle söz konusu sistemlerin birbirine entegrasyonunu sağlamaya ilişkin bir sistem gerekliliği duymuştur. Bu bağlamda ISO kurumu tarafından geliştirilen sistem standartlarının entegre edilmesine ilişkin olarak Annex SL olarak adlandırılan bir yapı oluşturulmuştur. Bu bağlamda ISO 45001 İSG Yönetim Sistemi de bu yapıya uygun olacak şekilde geliştirilmiştir. Annex SL adlı yapı aracılığıyla yönetim sistemlerinin ortak bir sistem altında birleştirilmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda işletmelerde yönetim süreçlerinin ve geliştirilen sistemlerinin etkinliğinin artırılması amacıyla Annex SL yapı taslağı oluşturulmuştur. Annex SL yapı taslağı 10 madde kapsamında oluşturulmuştur. Tablo 2’de Annex SL yapı taslağı kapsamı gösterilmektedir (Kleinova ve Szaryszova, 2014).

Tablo 2.

Annex SL Yapı ve Kapsamı (Kleinova ve Szaryszova, 2014).

Madde	Madde İçeriği
1	Uygulama Kapsamı
2	Atıf Yapılan Standartlar ya da Dokümanlar
3	Sisteme İlişkin Terimler ve Açıklamaları
4	Kuruluş Kapsamı
5	Yönetim ve Liderlik
6	Uygulama ve Sistem Planlaması
7	Destek
8	Operasyon
9	Uygulama Etkinliğinin Değerlendirilmesi
10	Sistemin Geliştirilmesi

Tablo 2’de Annex SL yapısı ve kapsamı belirtilmektedir. Aşağıda bu kapsamda yer alan maddeler açıklanmaktadır (Kleinova ve Szaryszova, 2014).

- 1. Madde oluşturulması hedeflenen yönetim sistemine ilişkin beklenti ve sonuçları ifade etmektedir. Bu bağlamda yönetim sisteminin işletmelerin yönetim sürecine çözüm üretecek şekilde oluşturulması gerekmektedir.
- 2. Madde kapsamında geliştirilmekte olan yönetim sistemi kapsamınca referans alınan standartlar ve buna ilişkin detayların belirtilmesi ifade edilmektedir.
- 3. Madde kapsamında oluşturulması hedeflenen yönetim sistemi kapsamında oluşturulacak terim ve kavramların açıklanması gerekliliği belirtilmektedir.
- 4. Madde oluşturulması hedeflenen yönetim sistemi kapsamında işletmeye ilişkin detayların belirtilmesi gerekliliğini ifade etmektedir. Bu bağlamda 4. Maddenin alt maddeleri olarak 4 madde daha oluşturulmuştur.
 - Kuruluş yapısı ve kapsamının detaylandırılarak belirtilmesi, işletmenin avantajlı ve dezavantajlı yönlerinin SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunitie, Threats) Analizi kapsamında değerlendirilmesi
 - Oluşturulması hedeflenen sistem kapsamında çözümlenmesi ve kolaylaştırılması hedeflenen unsurların açıklanması
 - Oluşturulan yönetim sisteminin içeriğinin belirlenmesi
 - Yönetim sisteminin oluşturulması
- 5. Madde kapsamında yönetim süreci ve liderlik kavramına ilişkin hususların belirtilmesi gerekliliği ifade edilmektedir. 5. Madde kapsamında alt madde olarak 3 alt madde bulunmaktadır.
 - Liderlik ve yönetim desteği

- Politika
- İşletme kapsamında faaliyet gösteren personellerin görev, yetki ve sorumluluklarının belirtilmesi
- 6. Madde kapsamında oluşturulması hedeflenen yönetim sistemi kapsamında oluşabilecek risk ve fırsatlara ilişkin planlama yapılması gerekliliği belirtilmektedir. Bu bağlamda yönetim sistemi kapsamında oluşabilecek risklere karşı önceden önlemlerin alınması hedeflenmektedir. 6. Madde kapsamında 2 madde bulunmaktadır.
 - Risk ve fırsatların tespit edilmesi
 - Yönetim sistemi kapsamında hedeflerin belirlenmesi ve bunların gerçekleştirilmesine yönelik planın oluşturulması
- 7. Madde kapsamında yönetim sistemine ilişkin belirlenen ihtiyaç ve beklentilerin planlaması kapsamında yönetimin sağlaması gereken desteğin açıklanması ifade edilmektedir. 7. Madde kapsamında 5 alt madde oluşturulmuştur.
 - Kaynaklar
 - Yeterlilik
 - Farkındalık
 - İletişim
 - Verilerin dokümanlara aktarılması
- 8. Madde kapsamında yönetim sisteminin hedefleri kapsamında gerekli değişikliklerin yapılmasına ilişkin hususları ifade etmektedir.
- 9. Madde kapsamında işletmenin faaliyet ve yönetim sisteminin değerlendirilme gerekliliği belirtilmektedir. Bu bağlamda işletmede bir denetim mekanizması sağlanarak sürekli iyileştirmeye ilişkin gereken detayların tespit edilmesi amaçlanmaktadır.
- 10. Madde kapsamında işletmede yapılan denetim kapsamında belirlenen eksikliklerin değiştirilerek sistemin etkinliğinin artırılması hedeflenmektedir.

2.2.1. ISO 45001 Yönetim Sistemi Oluşturma Nedenleri

ISO 45001 İSG Yönetim Sistemi ISO kuruluşu kapsamında dünya genelinde pek çok farklı ülkenin ilgili temsilcilerinin katılımları ve görüşleri doğrultusunda oluşturulmuştur. Bununla birlikte yeni bir İSG yönetim sistemi oluşturma gerekliliği daha öncesinde

yürürlükte olan OHSAS 18001 İSG yönetim sisteminin mevcut eksiklikleri doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte OHSAS 18001 İSG yönetim sisteminin uluslararası düzeyde genel olarak kabul görmemesi ve ISO tarafından oluşturulan diğer yönetim sistemleriyle entegrasyonu kolaylaştırmak amacıyla yeni bir İSG yönetim sistemi oluşturma gerekliliği ortaya çıkmıştır (Wells, 2018).

OHSAS 18001 İSG yönetim sisteminde işletmeler kapsamında yönetim organlarının prosese dahil olmaması ve liderlik kavramının bulunmaması en önemli eksik olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda ISO 45001 İSG Yönetim Sistemi kapsamında bu hususlara önem verilmiştir. Bununla birlikte sistem kapsamına işletmenin etkileşim halinde olduğu ve olabileceği her kişi, unsur, yapı vb. dahil edilmiş ve İSG koşullarına ilişkin detaylar bu bağlamda belirlenmiştir. OHSAS 18001 İSG yönetim sisteminde odak noktası tehlikeler üzerine kurulmasına karşın ISO 45001 İSG Yönetim Sistemi kapsamında odak noktası olarak risk, iş kazası, meslek hastalıkları, fırsatlar vb. durumların önceden belirlenmesi ve bu durumlara göre reaksiyon alınması öngörülmüştür. Bu bağlamda ISO 45001 İSG yönetim sistemi kapsamında çeşitli kavram ve kapsamlarda değişiklik yapılmakla birlikte yeni kavram ve kapsamlar tanımlanmıştır (Wells, 2018).

ISO 45001 İSG yönetim sisteminin en önemli farklılıklardan birisi de sistem kapsamına işletme kapsamında faaliyet gösteren tüm birimlerin ve her düzey işletmenin katılması olmaktadır. Bu bağlamda en küçük işletmeden en yüksek işletme düzeyine kadar sistem kapsamında yer almaktadır.

İşletmede İSG yönetim sisteminin etkinliğinin sağlanması için gereken hususlar şu şekilde sıralanabilir (Wells, 2018):

- İşletme kapsamı ve faaliyetlerinin tüm personeller tarafından anlaşılması
- Tarafların beklenti ve ihtiyaçlarının net bir şekilde belirlenmesi
- İSG yönetim sistemine işletme personelinin tamamının katılımını sağlamak
- İSG yönetim sistemine ilişkin planlamanın doğru yapılması
- İşletme kapsamınca İSG yönetim sistemine ilişkin olarak yeteri kadar kaynağın sağlanması
- İşletmenin İSG yönetim sistemine ilişkin olarak denetlenmesi
- Alanında yetkin olmayan personellerin çalıştırılmaması

- İşletme yönetim organları ve yöneticilerinin İSG yönetim sistemi kapsamına dahil edilmesi

2.2.2. ISO 45001 Kapsamında Yapılan Önemli Değişiklikler

ISO 45001 İSG yönetim sistemi kapsamında yapılan en önemli değişikliklerden birisi Annex SL 4.1. maddesi olan işletme kapsamının belirlenmesi olmaktadır. Bu bağlamda işletmenin avantaj ve dezavantajları ortaya koyulabilmektedir. Bu değerlendirme ile göz önünde bulundurulması gereken hususlar şu şekilde sıralanabilir (Campailla vd., 2019):

- İşletmenin kapsamı
- İşletme faaliyetleri
- İşletmeye ve faaliyetlere ilişkin iç ve dış etkenlerin belirlenmesi
- İşletme kültürü
- İşletme hedefleri
- İşletme kapsamında gerçekleşen süreçler
- İşletme içi iletişim
- İşletme büyüklüğü
- İşletmenin faaliyet gösterdiği sektör
- Riskler ve fırsatların tespit edilmesi

ISO 45001 İSG yönetim sistemi ile yapılan en önemli değişikliklerden birisi ise tarafların ihtiyaç ve beklentilerinin belirlenmesi olmaktadır. Bu bağlamda yönetim sürecinin etkinliğinin sağlanabilmesi için sistemin belirli kriterler kapsamında oluşturulması gerekmektedir. Bu kriterler arasında en önemlilerden birisi yasal düzenlemeler olmaktadır. Bu bağlamda örnek vermek gerekirse Türkiye Cumhuriyeti Anayasası kapsamında 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda işletmelerde faaliyet gösteren personel sayısı ve işletmenin faaliyetleri doğrultusunda İSG Uzmanlarının çalıştırılması zorunlu kılınmıştır (Şimşek ve Çetin, 2020).

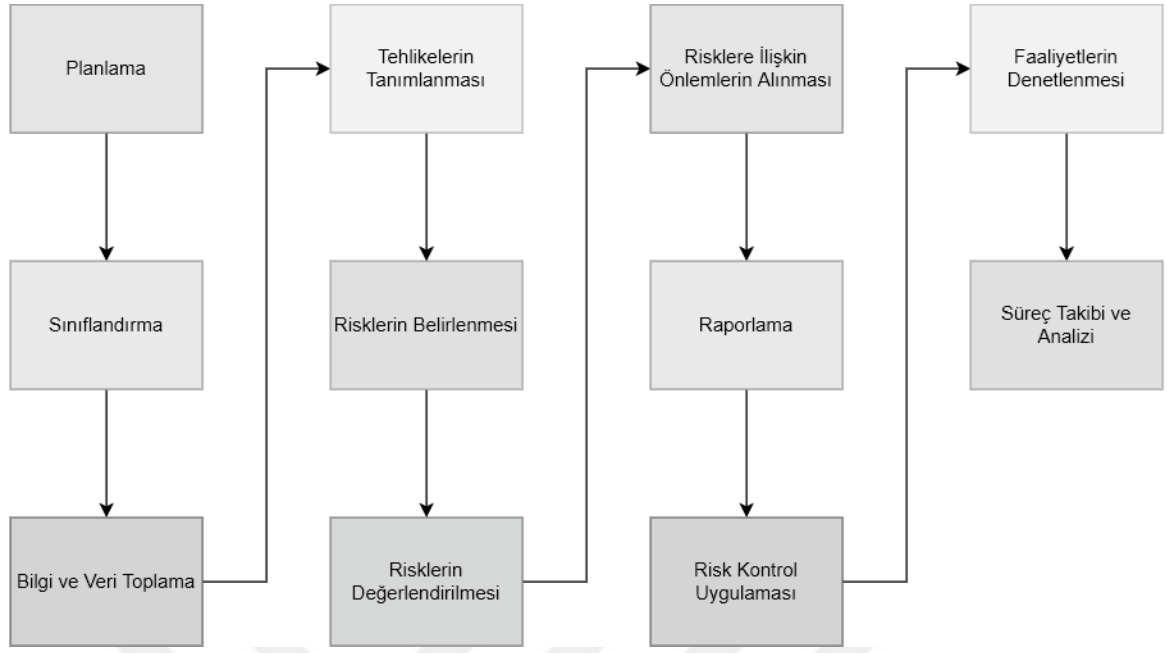
ISO 45001 ile yapılan önemli değişikliklerden birisi ise sistem kapsamına liderlik kavramının ve yönetim organlarının dahil edilmesi olmaktadır. Bu bağlamda sistem kapsamında işletmenin kapsamının belirlenmesi, tarafların beklenti ve ihtiyaçlarının karşılanması, işletme hedeflerinin belirlenmesi gibi hususlarda yönetim organları

görevlendirilmektedir. Sisteme dahil edilen liderlik kavramı ile işletme yöneticilerinin yetkinlikleri kapsamında yönetim sisteminin etkinliğinin arttırılabileceği ifade edilmektedir. Bu bağlamda yöneticiler sistem kapsamında işletme personellerine liderlik etmekle sorumlu kılınmıştır (Şimşek ve Çetin, 2020).

ISO 45001 İSG Yönetim Sistemi ile birlikte yapılan en önemli değişikliklerden birisi sistem kapsamına personellerin tamamının katılımının sağlanmasıyla birlikte yönetim sistemine ilişkin olarak personellerin tamamının bilgilendirilmesi ve buna ilişkin destek verilmesi olmaktadır. Bu bağlamda sistemin eksikliklerine ilişkin olarak personellerin geri bildirim yapması ile sistemin iyileştirilmesi ve etkinliğinin sağlanması hedeflenmiştir. Bununla birlikte işletme yönetimi bu duruma ilişkin olarak kaynakların sağlanması ile sorumlu kılınmıştır.

ISO 45001 ile yapılan en önemli değişikliklerden birisi risk ve fırsatları belirleme maliyetleri olmaktadır. Bu bağlamda işletmeler iş güvenliği ve sağlığına ilişkin riskleri önceden analiz etmekle sorumlu kılınmıştır. Bu duruma ilişkin olarak PUKÖ (Planla-Uygula-Kontrol Et-Önlem Al) şeklinde bir yaklaşım benimsenmiştir. PUKÖ yaklaşımı ile birlikte potansiyel tehlikelerin en aza indirgenmesi amaçlanmaktadır. Bununla birlikte ISO 45001 İSG yönetim sistemi ile birlikte İSG yönetim sisteminin etkinliğinin arttırılmasına yönelik fırsatların değerlendirilmesi de sistem kapsamına dahil edilmiştir. İşletmeye ilişkin risklerin değerlendirme sürecinde tecrübe, yasal düzenlemeler, işletme koşulları ve personellerin yönetime yapmış olduğu geri bildirimler dikkate alınmaktadır (Akpınar ve Öğütoğulları, 2016).

Şekil 12’de risk değerlendirme süreci şeması gösterilmektedir.

Şekil 12. ISO 45001 risk değerlendirme şeması (Akpınar ve Öğütoğulları, 2016).

ISO 45001 İSG yönetim sistemi ile yapılan değişikliklerden birisi işletme kapsamınca belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesine ilişkin olarak planlamanın hazırlanması olmaktadır. Bu bağlamda planlama kapsamınca şu hususların dikkate alınması gerekmektedir (Darabont ve Antonov, 2017):

- Risklerin ve fırsatların değerlendirilmesi
- Yasal düzenlemelere uygunluğun sağlanması
- İşletmede meydana gelebilecek herhangi bir acil durum söz konusu olduğunda yapılması gerekenler
- Risklere ilişkin olarak önlemlerin alınması

İşletme kapsamında yapılan planlamanın İSG yönetim sistemine uygun yapılması gerekmektedir. Bununla birlikte işletme kapsamında uygulanmakta olan diğer yönetim sistemlerine entegre olacak şekilde oluşturulması gerekmektedir.

ISO 45001 İSG yönetim sistemi ile birlikte yapılan değişikliklerden birisi işletmede iletişim sürecidir. Bu bağlamda işletme kapsamında bilgi toplama, güncelleme, dağıtım, iç ve dış iletişim konularına ilişkin olarak düzenlemelerin yapılması zorunluluğu getirilmiştir. Yapılan değişiklikler kapsamında işletmelerin iletişim süreçleri Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3.

ISO 45001 İşletme İletişim Birimleri (Onur, 2021).

İç İletişim	Halkla İlişkiler	Tedarikçilerle İletişim	Resmî Birimlerle İletişim	Acil Durum
İlan Panosu	Antetli Kağıt	Satın Alma Sipariş Formu	Analiz Raporları	Basın Sözcüsü
Koordinasyon Toplantısı	Telefon	Uygun Olmayan Ürün Formu	Antetli Kağıt	
Görev Tanımları	Faks		Sertifikalar	
Talimatlar	E-posta		Sözleşmeler	
Prosedürler	Anket			
Kalite Planları	Şikâyet			
Raporlama Sistemi	Müşteri ziyareti			
Hammadde vb. Talebi	İş Emri Formu			
İç Yazışma Formu				
Öneri Formu				

İşletme kapsamında iletişim süreci gerçekleşirken iletişim kurulan taraf dikkate alınarak sürecin yürütülmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda taraflar kapsamında iletişim araçları farklılık göstermektedir. Bununla birlikte işletmelerin iletişim kayıtlarını belirli süreler kapsamında saklama yükümlülüğü bulunmaktadır. (Campailla vd. 2019).

ISO 45001 ile yapılan değişikliklerden birisi bilgilerin dokümante edilmesi olmaktadır. Bu bağlamda yapılan değişiklik kapsamında işletmenin planlama ve hedeflerin belirlenme süreçlerine ilişkin olarak kayıtlı belgelerin değerlendirilme gerekliliği göz önünde bulundurulmaktadır. Dolayısıyla sistem işleyişi kayıtlar doğrultusunda belgelenebilmekte ve sistemin yürütülmesinde sorumlu birimlerle ilgili değerlendirme yapılabilmesi sağlanabilmektedir (Campailla vd., 2019).

ISO 45001 İSG yönetim sistemiyle birlikte yapılan değişikliklerden birisi tedarik konusu kapsamında gerçekleşmiştir. Bu bağlamda işletmeler ürün, hizmet, mal vb. unsurların tedarik aşamasında süreç kontrolü oluşturmak durumundadır. Yapılan söz konusu değişiklikte tedarik sürecinde işletmenin satın aldığı tehlike arz eden ürün, hammadde, ekipman vb. kontrol altına alınması amaçlanmıştır. Bu bağlamda işletmede tedarik sürecinin

kontrol altına alınabilmesi için yapılabilecek uygulamalar şu şekilde sıralanabilir (Campaille vd., 2019):

- Tedarik edilen mallarda CE sembolünün bulunmasına dikkat edilmesi
- İşletmenin satın alma departmanının İSG kapsamında eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi
- Tehlike arz eden malların satın alma durumunda ilgili birimler ile koordinasyon halinde söz konusu mala ilişkin risk analizinin yapılması
- Satın alınan malların yasal düzenlemelere uygunluğunun kontrol edilmesi gibi uygulamalarla süreç kontrol altına alınabilir.

ISO 45001 İSG yönetim sistemi ile yapılan önemli değişikliklerden birisi ise sürekli iyileştirme konusu olmuştur. ISO organizasyonu tarafından çıkartılan her yönetim sisteminde yer alan bu kavram işletmelerin risk ve fırsatları takip ve kontrol ederek sistem kapsamında bulunan eksikliklerin iyileştirilmesini amaçlamaktadır. Bu bağlamda işletmelerin düzeltici faaliyet kontrolü uygulamaları yapması gerekmektedir. İşletme kapsamında İSG yönetim sisteminin sürekli iyileştirilmesine ilişkin olarak işletmenin yapması gereken uygulamalar şu şekilde sıralanmaktadır (Darabont ve Antonov, 2017):

- İşletme kapsamında İSG'ye ilişkin olarak kültür oluşturulması
- İşletme kapsamında faaliyet gösteren her personelin İSG yönetimine aktif katılımının sağlanması
- İşletmenin İSG yönetim sürecine ilişkin olarak elde edilen veri ve sonuçların personellere ilan edilmesi
- İSG yönetim sistemine ilişkin kayıt ve verilerin belirli süreler kapsamında saklanması

Sürekli iyileştirmeye ilişkin olarak fırsatların işletmeler tarafından değerlendirilmesi de önem arz etmektedir. Bu bağlamda gelişen teknolojiler ile birlikte personel faaliyeti minimuma indirgenerek tehlike arz eden faaliyetlerin en aza indirgenmesi sağlanabilmektedir.

ISO 45001 İSG yönetim sistemi ile yapılan önemli değişikliklerden birisi OHSAS 18001'de yer alan düzeltici faaliyetler yerine önleyici faaliyetlerin uygulanması olmaktadır.

Bu bağlamda ISO 45001 İSG yönetim sisteminde süreç proaktif olarak değerlendirilmektedir.

2.2.3. ISO 45001 ve OHSAS 18001 Arasındaki Temel Farklılıklar

OHSAS 18001 İSG yönetim sistemi uluslararası düzeyde genel olarak kabul görmemesi ve eksiklikleri nedeniyle ISO kurumu tarafından yeni bir İSG yönetim sistemi oluşturma gerekliliği görülmüş ve ISO 45001 İSG yönetim sistemi oluşturulmuştur. Bu bağlamda ISO 45001 standardı OHSAS 18001’de yer alan birtakım maddeleri belirli kapsamlarda değiştirmekle birlikte yeni içerikler eklemiştir. Bu değişiklikler arasında en önemlilerinden birisi İSG yönetim sürecine işletme kapsamında yönetim organlarının ve yöneticilerine liderlik sorumluluğunun verilmesi olmuştur (Kleinova ve Szaryszova, 2014).

ISO 45001 İSG yönetim sistemi OHSAS 18001’e kıyasla daha çok etkinlik sağlamaktadır. Bunun en önemli nedeni ise gerçekleşen kaza ve durumlar yerine potansiyel tehlikelere karşı önlem alma yaklaşımının benimsenmiş olması olmaktadır. Bu bağlamda işletmeler kapsamında potansiyel tehlikeler kapsamlı bir şekilde analiz edilmekte ve olası tehlike durumlarının minimuma indirgenmesi sağlanabilmektedir. ISO 45001, OHSAS 18001’den farklı olarak riskleri kontrol etmeye odaklanmaktadır (Kleinova ve Szaryszova, 2014).

İşletmelerin ISO 45001 İSG yönetim sistemine geçiş sürecinde ilk olarak İSG’ye ilişkin olarak stratejinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda bu süreç kapsamına işletme kapsamında faaliyet gösteren personellerin tamamının katılması ve ortak kararların alınması gerekmektedir. İSG stratejisinin anlaşılabilir, net ve sade olması önem arz etmektedir (Yahya vd., 2018).

ISO 45001 İSG yönetim sisteminin oluşturulması ile İSG yönetim sistemi kapsamına kuruluşun bağlamı kavramı eklenmektedir. Bu kavram kapsamında işletmeler iç ve dış işleyişini açıklamak durumundadır. İç işleyiş sürecinde açıklanması gereken hususlar; işletme değeri, bilgi birikimi vb. konular olmaktadır. Dış işleyişte ise sektör, teknoloji, rekabet vb. konularına açıklanması gerekmektedir (Nagyova vd., 2017).

ISO 45001 İSG yönetim sistemi OHSAS 18001’den farklı olarak işletmede yönetim temsilcisi atanması zorunluluğu kaldırılmıştır. Bu bağlamda işletmelerde yönetim organları

ve yöneticileri liderlik sorumluluğu yüklenmiş ve işletme örgütünün tamamının sürece katılması amaçlanmıştır (Kleinova ve Szaryszova, 2014).

OHSAS 18001 ile ISO 45001 kıyaslandığında İSG yönetim sistemi kapsamına alınan konulardan bir diğeri ise risk ve fırsatların değerlendirilmesi olmaktadır. Bu bağlamda işletmelerin iç ve dış faaliyetleri, yasal düzenlemeler, sektör şartları gibi hususlarda riskleri önceden belirlemek durumundadır. Buna ek olarak risklerin çözümlenmesine ve en aza indirgenmesine ilişkin olarak fırsatları değerlendirmek durumundadır (Darabont ve Antonov, 2017).

Tablo 4'te işletmeler için oluşturulan iki standart yönetim sistemi olan OHSAS 18001 ve ISO 45001 standartlarının karşılaştırılmasına ilişkin veriler gösterilmektedir.

Tablo 4.

ISO 45001 ve OHSAS 18001 Standartlarının İçerikleri Bakımından Değerlendirilmesi (Şimşek ve Çetin, 2018).

OHSAS 18001		ISO 45001	
Madde Numarası	Madde Başlığı	Madde Numarası	Madde Sayısı
1.	Kapsam	1.	Kapsam
2.	Atıf yapılan standartlar ve/veya dokümanlar	2.	Atıf yapılan standartlar ve/veya dokümanlar
3.	Terimler ve tarifler	3.	Terimler ve tarifler
4.	İSG Yönetim Şartları	4.	Kuruluşun Bağlamı
4.1.	Genel Şartlar	4.1.	Kuruluşun Bağlamının Anlaşılması
4.2.	İSG Politikası	4.2.	Çalışanların ve diğer ilgili tarafların ihtiyaç ve beklentileri
4.3.	Planlama	4.3.	Yönetim Sistemin kapsamının belirlenmesi
4.3.1.	Tehlike tanımlaması, risk değerlendirmesi ve kontrollerin belirlenmesi	4.4	İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemi
4.3.2.	Yasal ve diğer şartlar	5	Liderlik ve Çalışanların Katılımı
4.3.3.	Hedefler ve Programlar	5.1.	Liderlik ve taahhüt
4.4.	Uygulama ve İşletme	5.2.	İSG Politikası

Tablo 4. Devam

4.4.1.	Kaynaklar, görevler, sorumluluk, hesap verme ve yetki	5.3.	Kurumsal görev, yetki ve sorumluluklar
4.4.2.	Eğitim, bilinç ve yeterlilik	5.4.	Çalışanların katılımı ve danışımı
4.4.3.	İletişim, katılım ve danışma	6.	Planlama
4.4.4.	Dokümantasyon	6.1.	Risk ve fırsatlara ait tehlikelerin belirlenmesi ve değerlendirmesi (Yönetim sistemi risk ve fırsatları eklendi)
4.4.5.	Doküman Kontrolü	6.1.1.	Yasal Gereklilikler ve diğer gereksinimlerin belirlenmesi
4.4.6.	İşletme Kontrolü	6.1.2.	Planlanan aksiyonlar
4.4.7.	Acil durum hazırlığı ve bu hallerde yapılması gerekenler	6.1.3.	İSG Amaçları ve bunlara ulaşmak için planlama
4.5.	Kontrol	7.	Kaynaklar
4.5.1.	Performans ölçümü ve izleme	7.1.	Yeterlilik
4.5.2.	Uygunluğun değerlendirmesi	7.2.	Farkındalık
4.5.3.	Kazalar, olaylar, uygunsuzluklar, düzeltici ve önleyici faaliyetler	7.3.	İletişim
4.5.4.	Kayıtların kontrolü	7.4.	Dokümente edilmiş bilgi
4.5.5.	İç tetkik	8.	Operasyon
4.6.	Yönetimin gözden geçirmesi	8.1.	Operasyonel Planlama ve Kontrol
		8.2.	Acil duruma hazır olma ve müdahale
		9.	Performans Değerlendirme
		9.1.	İzleme, ölçme, analiz ve değerlendirme
		9.1.1.	Genel Uygunluğun Değerlendirilmesi
		9.2.	İç Denetim
		9.3.	Yönetim gözden geçirmesi
		10.	İyileştirme
		10.1.	Genel
		10.2.	Olay, uygunsuzluk ve düzeltici faaliyet
		10.3.	Sürekli iyileşme

Tablo 3 doğrultusunda değerlendirme yapmak gerekirse ISO 45001 Standardının, OHSAS 18001 Standardına göre daha kapsamlı olduğu görülmektedir. İçeriklerin amacı bakımından değerlendirildiğinde OHSAS 18001 Standardının temel amacı işletme kapsamınca İş Güvenliği ve İşçi Sağlığına ilişkin tehlikeleri önleyebilmek ve işletmenin İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Yönetim Sisteminin etkinliğini arttırabilmektir. ISO 45001 Standardının içerikleri bakımından amacı değerlendirildiğinde bu standart genel olarak İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Yönetim Sisteminin iyileştirilmesi ve sürekli geliştirilmesine odaklanmaktadır.

2.2.4. ISO 45001 Yönetim Sistemi Temel Unsurları

ISO 45001 İSG yönetim sistemi OHSAS 18001’de söz konusu olan eksiklikler dolayısıyla belirli kapsamlar çerçevesinde oluşturulmuştur. Bu bağlamda ISO 45001 kapsamı şu unsurlar üzerinde kurulmuştur:

- ISO 45001 İSG yönetim sistemi unsurlarından birisi risk değerlendirmesi kapsamında güvenlik planının oluşturulması olmaktadır. Bu bağlamda güvenlik planı işletmede mevcut riskler ve ilerleyen zamanlarda ortaya çıkabilecek tehlikeler göz önünde bulundurularak oluşturulmaktadır. Bununla birlikte işletmenin söz konusu güvenlik planını belirli zaman aralıkları ile kontrol etmesi ve güncellemesi gerekmektedir. Sistem kapsamında yönetim organları bu duruma ilişkin olarak gereken kaynak ve bütçeyi sağlamakla yükümlüdür. Oluşturulan güvenlik planı işletmenin tamamını ve işletmenin etkileşim halinde olduğu bütün unsurlara bildirilmek durumundadır.
- ISO 45001 İSG yönetim sistemi kapsamında işletmenin tamamında gerçekleştirilen faaliyetler, kararlar, politika, prosedür ve süreç gibi tüm işlemlerin dökümanite edilmesi gerekmektedir. İşletme yönetiminin sürekli iyileştirme kavramına ilişkin olarak taahhütleri de bu kayıtlar kapsamında yer almaktadır. Bununla birlikte işletme yönetim organlarının İSG politikasını personellerle paylaşmak durumundadır.
- ISO 45001 İSG yönetim sistemi kapsamında işletme faaliyetlerine ilişkin olarak personellerin İSG eğitimi alması gerekmektedir. Bununla birlikte işletme ile etkileşimde olan üçüncü şahıs ve unsurların işyeri faaliyetleri, kuralları ve riskleri

konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu uyarınca bu uygulamalar yasal olarak zorunlu kılınmıştır.

- ISO 45001 İSG yönetim sistemi kapsamında işletmenin risk değerlendirmesi yapabilmesi ve sürekli iyileştirmenin sağlanabilmesi amacıyla takip sisteminin oluşturulması gerekmektedir. Bu bağlamda belirli aralıklarla işletme içinde yönetim sisteminin işleyişine ilişkin olarak kayıtlar elde edilebilmekte ve süreç değerlendirilebilmektedir.
- ISO 45001 İSG yönetim sistemi kapsamında işletme birimleri ve personellerinin düzenli olarak İSG'ye ilişkin olarak denetlenmesi gerekmektedir.
- ISO 45001 İSG yönetim sistemi kapsamınca işletmenin tüm birim ve personellerinin İSG'ye ilişkin olarak rapor hazırlaması gerekmektedir.

İşletmelerde ISO 45001 İSG yönetim sisteminin kurulması yukarıda gösterilmekte olan maddeler kapsamında gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte işletmeler sistemin kurulumuna ilişkin olarak ilgili yetkili kurumlardan danışmanlık hizmeti ile de kurulumu gerçekleştirilebilmektedir.

Türkiye'de ISO 45001 İSG yönetim sisteminin kurulmasına ilişkin olarak TÜRKAK (Türk Akreditasyon Kurumu) tarafından yetkilendirilen çeşitli kurumlar ISO 45001 yönetim sisteminin kurulmasına ilişkin olarak faaliyetler göstermektedir. Bu bağlamda söz konusu firmalar işletmeleri ISO 45001 kapsamında denetleyerek sistemin yasallaşmasını sağlamaktadır. Bununla birlikte söz konusu kurumlar denetleme işleminde majör ve minör eksiklikler olarak sınıflandırma yapmaktadır. Bu bağlamda ISO 45001 belgesinin alınabilmesine ilişkin olarak söz konusu eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir (Yaşar ve Yiğit, 2020).

2.3. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve İş Güvenliği Ve İşçi Sağlığı

Sanayi Devriminin gerçekleşmesiyle birlikte dünya genelinde iş güvenliği ve işçi sağlığı kavramı özellikle öne çıkmaya başlamıştır. Bu bağlamda ülkeler kendi içlerinde düzenlemeler yapmakla beraber bu alanda çalışmalar yapmak amacıyla bazı kuruluşlar oluşturulmuştur. Bu kuruluşlar arasında en önemli kuruluşlardan biri ise Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labour Organization) olmaktadır (Nurdoğan, 2018).

ILO 1919 yılında kurulmuştur. ILO'nun faaliyetleri kapsamında iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin pek çok çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Dünya genelinde iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin oluşturulan yönetim sistemlerinin temellerinde ILO'nun geliştirmiş olduğu ilkeler esas alınmaktadır. ILO bu konuya ilişkin üç anlayışı bulunmaktadır. Bu anlayışlar temelinde iş güvenliğine ve işçi sağlığına ilişkin süreklilik, esneklik ve uygun bulunmaktadır (Nurdoğan, 2018).

ILO'nun iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin yaptığı çalışmalar, kılavuzlar ve anlayışların genel olarak yasal bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır. ILO'nun bu çalışmalarını genel olarak önerilmek üzere oluşturulmuş ve standart olarak oluşturulmamıştır.

İşletmeler kapsamınca iş güvenliği ve işçi sağlığı yönetim sisteminde yasal olarak işletme yönetimi ya da işveren sorumlu olmaktadır. Bu bağlamda ILO'nun geliştirmiş olduğu yaklaşımlar iş güvenliği ve işçi sağlığı yönetim sisteminin işleyişini sağlamaya yardımcı nitelikte olmaktadır.

2.3.1. İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Hakkında Çalışmalar

ILO'nun iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin oluşturduğu kılavuz ve kurallardan biri ILO-OSH 2001'dir. Bu kurallar genel olarak ulusal düzeyde ve işletme düzeyinde iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin etkinliğin artırılmasına, risk ve tehlikelerin en aza indirgenmesi gibi durumlara katkı sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Bu bağlamda bu kurallar iki düzeyde incelenmektedir (Dursun, 2012).

ILO-OSH 2001 ulusal düzeyde yaklaşımı şunlardan oluşmaktadır (Dursun, 2012):

- Ülke çapında genel bir standart düzey söz konusu olabilmesi için ilgili yasal düzenlemeler vasıtasıyla iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin bir çerçeve oluşturmak
- Ülke çapında faaliyet gösteren iş güvenliği ve işçi sağlığı yönetim sistemlerinin etkinliğinin artırılabilmesi ve sürekli iyileştirilmenin sağlanabilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması ve kabul gören standartlara işletmelerin adaptasyonunu sağlamak amacıyla rehberlik faaliyetleri gerçekleştirmek

- Ülkede faaliyet gösteren tüm işletmelerin, faaliyetleri dikkate alınarak gerekli iş güvenliği ve işçi sağlığı yönetim sisteminin oluşturulmasına ilişkin rehberlik etmektir.

ILO-OSH 2001 işletme düzeyinde yaklaşımı şunlardan oluşmaktadır:

- İş güvenliği ve işçi sağlığı yönetim sistemine ilişkin politikaların işletme kapsamınca entegre edilmesine rehberlik etmek
- İşletme kapsamınca faaliyetlerde bulunan tüm birimleri iş güvenliği ve işçi sağlığı yönetiminin performans iyileştirmesine teşvik etmek

2.3.2. İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Yönetim Sistemlerinin Ulusal Düzeyde Değerlendirilmesi

Uluslararası düzeyde iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin belirli bir düzen oluşturabilmek adına bu duruma ilişkin politikalar geliştirmek, uygulamak, denetlemek ve süreci takip etmek üzere yetkili bir kurum oluşturulması gerekmektedir. Bu süreçte kapsama alanı içerisinde bulunan işletmeler, işçiler ve konuya ilişkin diğer kuruluşlarla görüş alışverişi yapılması önem arz etmektedir (Baradan, 2006).

İş güvenliği ve işçi sağlığı yönetim sistemleri kapsamınca ulusal düzeyde politikalar oluşturulurken bazı hususların dikkate alınması gerekmektedir. Bu hususlar genel olarak şunlardan oluşmaktadır (Türkiye’de İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliğinin Geliştirilmesi Projesi, 2011):

- İş güvenliği ve işçi sağlığı yönetimi anlayışının işletme yönetiminin bir unsuru olarak kabul edilmesini sağlamak
- Ulusal düzeyde ve işletmeler kapsamınca iş güvenliği ve işçi sağlığı yönetimine ilişkin faaliyetlerin işleyişine ve detaylarına ilişkin düzenlemeler oluşturmak
- İşletmeler kapsamınca faaliyet gösteren tüm bireylerin iş güvenliği ve işçi sağlığı yönetimi süreci içine katılımını sağlamak
- İş güvenliği ve işçi sağlığı yönetimine ilişkin maliyetlerin azaltılması için sürekli iyileştirme yapmak
- İş güvenliği ve işçi sağlığı yönetim sistemlerinin geliştirilmesine ilişkin destek uygulamalarının düzenlenmesi ve teşvik edilmesi

- Ülke kapsamınca iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin oluşturulan politikaların belirli dönemler içerisinde etkinliğini değerlendirmek ve güncellemek
- Ulusal düzeyde çerçeve oluşturulan iş güvenliği ve işçi sağlığı yönetim sistemlerinin etkinliğini değerlendirmek
- İşletmeler kapsamınca geçici ya da sürekli faaliyet gösteren tüm personellerin iş güvenliği ve işçi sağlık yönetimi sistemine dahil edilmesi ve eşit önlemlere tabi olmasını sağlamaktır.

Ulusal düzeyde iş güvenliği ve işçi sağlığı yönetimi konusunda yetkilendirilmiş kurumun iş güvenliği ve işçi sağlığı yönetimine ilişkin bazı hususları dikkate alması gerekmektedir. Bu bağlamda dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır (Türkiye’de İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliğinin Geliştirilmesi Projesi, 2011):

- Ülke kapsamınca oluşturulan iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin politikaların uygulanması ile sorumlu kişilerin sorumluluklarını belirlemek ve gereken bilgilendirme ve düzenlemeleri oluşturmak
- İş güvenliği ve işçi sağlığı yönetim sistemlerinin işletmeler kapsamınca uygulanmasına ilişkin ulusal düzeyde rehberlik edecek kılavuzlar oluşturmak ve belirli dönemler kapsamınca kılavuzları güncellemek
- İş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin oluşturulan ulusal düzeyde politikaların uygulanması için işletmelere gerekli rehberlik hizmetinin verilmesidir.

Ayrıca bahsedilen hususlara ek olarak iş güvenliği ve işçi sağlığı yönetim sistemlerine ilişkin görevlendirilen ilgili kurumun bu süreçle ilgili gerekli hizmetleri sağlaması, gerekli personel eğitimlerini vermesi ve iş güvenliği ve işçi sağlığı yönetim sistemlerinin daha anlaşılabilir ve uygulanabilir olması adına rehberlik etmesi gerekmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ, MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde; araştırma modeline ilişkin bilgiler, evren ve örneklem, veri toplama aracı, araştırmanın görüşme soruları ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Yapılan bu çalışmada nitel araştırma modelinden faydalanılmıştır. Nitel çalışma modeline göre yürütülen çalışmalarda genellikle doküman analizi, gözlem ve görüşme yöntemlerinden faydalandığı görülmektedir. Söz konusu veri toplama araçlarından yararlanan araştırmacılar insanların konuya ilişkin görüşlerini doğal bir ortamda inceleyebilmektedir. Bunun yanında nitel çalışma modeline göre yürütülen çalışmalar özellikle sosyal bilimler alanında kuram oluşturmada da yaygın olarak kullanılmaktadır.

Nitel çalışma sürecinde genellikle süreç ile ilişkili bilgileri, algılar ve çevresel unsurlar değerlendirmeye alınmaktadır. Yaygın olarak kullanılan nitel çalışma tekniklerinin başında yazılı doküman incelemesi, gözlem ve görüşme tekniği gelmektedir. Görüşme yönteminin kullanıldığı çalışmalarda genellikle yarı yapılandırılmış görüşme formundan faydalanılmaktadır. Görüşme yönteminde kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formları ile birlikte katılımcıların araştırma konusuna ilişkin görüşleri, tecrübeleri, duygu ve düşünceleri belirlenmektedir (Kıral, 2020).

Nitel araştırma yöntemi ele alınan araştırmalar genellikle araştırma konusuna yönelik süreç, algı ve çevresel bilgiler ön plana alınmaktadır. Nitel araştırmalarda genellikle kullanılan veri toplama araçları şu şekildedir:

- Görüşme
- Gözlem
- Doküman

Görüşme aracı olarak kullanılması halinde araştırma kapsamında elde edilen veriler açık uçlu olmaktadır. Buna göre ele alınan yöntem örnekleme dahil edilen katılımcıların görüşleri, tecrübeleri, algıları, duygu ve düşüncelerinin belirlenmesi açısından oldukça önemli ve etkili bir yöntemdir (Türnüklü, 2000).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın yöntemi çerçevesinde bahsedildiği üzere çalışmanın nitel bir bağlamda oluşturulmuş olası görüşme formu tekniğinin kullanılmasını uygun hale getirmiştir. Ancak görüşme formu çok sayıda kişiye ulaşılmasını engellemektedir. Bununla beraber çalışmanın kapsamında çok sayıda kişiye de ulaşmanın mümkün olmadığı görülmüştür. Buradan hareketle araştırmanın evreni noktasında yönetici bireyler olarak belirlenmiş ancak örnekleme konunun çerçevesine uygun olarak belirlenmiştir. Çalışmanın örnekleme 8 farklı firmadan 10 uzman katılımcı olarak belirlenmiştir. Birinci firmadan 1 katılımcı, ikinci firmadan 2 katılımcı, üçüncü firmadan 1 katılımcı, dördüncü firmadan 1 katılımcı, beşinci firmadan 2 katılımcı, altıncı firmadan 1 katılımcı, yedinci firmadan 1 katılımcı ve sekizinci firmadan da 1 katılımcı ile görüşülmüştür.

Birinci firma inşaat sektöründe faaliyet göstermekte olup katılımcı iş güvenliği uzmanı, ikinci firma gıda sektöründe faaliyet göstermekte olup katılımcılar gıda mühendisi ve iş güvenliği uzmanı, üçüncü firma seramik sektöründe faaliyet göstermekte olup katılımcı iş güvenliği uzmanı, dördüncü firma enerji sektöründe faaliyet göstermekte olup katılımcı iş güvenliği uzmanı, beşinci firma ulaşım ve gıda sektöründe faaliyet göstermekte olup katılımcılar işletme müdürü ve iş güvenliği uzmanı, altıncı firma inşaat sektöründe faaliyet göstermekte olup katılımcı iş güvenliği uzmanı, yedinci firma enerji sektöründe faaliyet göstermekte olup katılımcı iş güvenliği uzmanı, sekizinci firma ise çelik sektöründe faaliyet göstermekte olup katılımcı iş güvenliği uzmanıdır. Katılımcıların 3'ü kadın olmakla beraber 7'si erkek 10 katılımcı araştırmaya dahil olmuştur.

3.3. Veri Toplama Aracı

Yapılan bu çalışmanın veri toplama aşamasında bireysel görüşme tekniğinden faydalanılmıştır. Söz konusu teknik literatürde araştırmacı ile araştırmaya katılan bireyler arasında geçen amaçlı ve kontrollü iletişim biçimini ifade etmektedir.

Veri toplama aracı olarak toplantı tutanakları gözlemi yapılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formundan yararlanılmıştır. Bu kapsamda öncelikli olarak araştırmacı örneklem grubunu oluşturan bireylere yönelteceği soruları içinde barındıran görüşme formu hazırlamıştır. Bunun yanında görüşme formunun uygulama sürecinde verilen yanıtların akışına göre çalışmaya yeni sorular da dahil edilmiş, böylece örneklem grubunun verdiği cevapların daha ayrıntılı hale gelmesi sağlanmıştır. Nitel çalışmalarda söz konusu veri toplama tekniğinin yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir (Altunay ve diğerleri, 2014; Bal, 2008).

3.4. Görüşme Soruları

1. ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi sizce Türkiye’de faaliyet gösteren firmalar için uygun bir model midir? Türk çalışma kültürünü göz önünde bulundurarak nedenini belirtir misiniz?

2. ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Türkiye’de faaliyet gösteren firmalarda yer alan Türk çalışanlar için uygun bir model midir? Neden?

3. ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi’ni firmanızda kullanma nedeniniz nedir?

4. ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi’ni ne kadar süredir firmanızda uyguluyorsunuz?

5. ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi’ni uygularken ülke mevzuatı açısından herhangi bir zorunluluk ya da teşvik ile karşılaşılıyor musunuz?

6. ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi firmanızın faaliyet göstermiş olduğu sektör için uygun mudur? Neden?

7. ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi’nde yer alan ana ilkelerin firmanızda aktif şekilde uygulandığını düşünüyor musunuz?

8. ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi uygulamasında aksaklık yaşanan durumlar var mıdır? Varsa nelerdir, aksayan durumlar için hangi çalışmalar yapılmaktadır?

9. ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi'ni firmanızın yönetimi ne derece kabul ediyor, önemsiyor? Hangi çalışmalarda firma yönetimi yer alıyor?

10. ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi uygulaması ile birlikte iş kazaları ve ramak kala kayıtlarında nasıl değişimler gözlemlendi?

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırma kapsamında toplanan görüşme formları araştırmacı tarafından okunarak kategorilere ayrılmış ve bu şekilde analiz edilmiştir. Analiz sürecinin ilk aşamasında literatürde yer alan benzer araştırmalar incelenmiş ve katılımcıların yanıtlarının hangi kategorilerde yer alabileceği belirlenmiştir. Sonrasında katılımcıların verdikleri yanıtlar okunarak kategorilere ayrılmıştır. Hangi kategoriye kaç katılımcının yanıt verdiği sayılmış ve tablo halinde bu sayılar bulgular bölümünde sunulmuştur. Tablolara ek olarak bulgular içerisinde katılımcıların kategorilere verdikleri yanıtlardan örnek alıntılara yer verilmiştir.

Tablo 5.

Araştırmaya katılanların “ISO 45001 iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi sizce Türkiye’de faaliyet gösteren firmalar için uygun bir model midir? Türk çalışma kültürünü göz önünde bulundurarak nedenini belirtir misiniz?” sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin frekans dağılımları

Yanıtlar	Frekans
Uygun bir modeldir	6
Güvenli çalışma ortamı sunuyor	2
Türk çalışma kültürüyle uyumlu	2
İşçi haklarına değer veriyor	2
Kanun ve yönetmeliklerle uyumlu	1
İnsan gücüne dayalı ekonomiler için uygun	1
Ne uygun ne uygun değil	3
Firmadan firmaya farklı uyumlulukta	2
İş güvenliğinin ülkede yerleşmemiş olması	1
Uygun bir model değildir	1
İSG uzmanı olmadan uygulanamaz	1

Araştırmaya katılan katılımcıların 6'sı ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi'nin Türkiye'de faaliyet gösteren firmalar açısından uygun olduğunu ifade ederken, 3'ü ne uygun ne de uygun değil olduğunu belirtmekte ve 1'i uygun bir model olmadığını belirtmektedir. Uygun bir model olduğunu belirten katılımcıların 2'si sistemin güvenli çalışma ortamı sunduğunu, 2'si Türk çalışma kültürüyle uyumlu olduğunu, 2'si işçi haklarına değer verdiğini, 1'i kanun ve yönetmelikle uyumlu olduğunu, 1'i insan gücüne dayalı ekonomiler için uygun olduğunu belirtmektedir. Sistemin ne uygun ne de uygun değil olduğunu belirten katılımcıların 2'si firmadan firmaya farklılıklar olduğunu, 1'i iş güvenliğinin ülkede yerleşmemiş olduğundan uyum sorunu olduğunu belirtmektedir. Sistemin uygun olmadığını belirten katılımcı ise İSG uzmanı olmadan sisteminin uygulanamayacağını belirtmektedir.

Sistemin uygun bir model olduğunu belirten katılımcıların görüşlerine ait örnek alıntılar

K2 *“Model uygun bir modeldir, çünkü çalışanlar için güvenli bir çalışma ortamı sunmaktadır”* ifadesiyle modelin güvenli olduğunu belirttiği, K3 *“Türk firmalar için ISO 45001 standardı niçin uygun olmasın? Bu standartta Türk yapısına uygun olmayan bir şey görmedim ben. ‘Türk firmaları fazla disiplini sevmeyiz, kervan yolda düzülür mantığı ile hareket eder bu yüzden uymayabilir’ mantığı ile düşünülürse bu hepten vahimdir zaten. Bu standart ile çalışma ortamı güvenli hale getirilmektedir”* ifadesiyle K2'ye benzer şekilde sistemin güvenli bir çalışma ortamı sunduğunu belirtmekle birlikte, buna ek olarak sistemin Türk kültürüne uygun olduğunu belirtmektedir. Bir başka katılımcı olan K5 *“Evet firmalar için uygun bir modeldir. Türk çalışma kültürümüzde yaptığın iş her zaman kendi işin gibi benimsenir ve ona göre çalışırsın, işverende seni çalışanından öte görür bu tutum firmalar daha büyümemişken başlamış arada gönül bağı olmuş ve işçi hiçbir zaman ‘mağdur olur muyum?’ düşüncesine girmemiştir. Firmaların büyümesi hakların öğrenilmesi ve yasaların çıkması ile işçiler bu güvene dayalı kültürünü adalet ve hukuk sisteminde de bulmuştur. Bu sebeple ISO 45001 ile işçi haklarının korunduğunu değer verildiğini anlamış ve iş tercihlerini ona göre yapmış olur”* ifadesiyle Türk çalışma kültüründen bahsetmekte ve sistemin de Türk çalışma kültürünün ihtiyaçlarını karşıladığını, aynı zamanda sistemin işçi haklarına değer verdiğini belirtmektedir ve benzer şekilde K4 de *“Çalışanlar hem ekonomik hakları hem de iş kazası gibi durumlarda haklarının farkında olduğu zaman iş yerinde daha güvenli ve huzurlu bir çalışma ortamı olduğunu düşünüyorum. ISO 45001 sistemi ile çalışanlar hakları konusunda daha bilinçli oluyor”*. K6 *“Gelişmekte*

olan bir ülke için uygun bir modeldir. Üretimin aksamadan yapıldığı bu ülkede insan gücüne duyulan ihtiyacın fazla olmasından dolayı uygun bir modeldir” ifadesiyle gelişmekte olan ekonomiye sahip ülkeler için sistemin uygun bir model olduğunu belirtmektedir.

Sistemin ne uygun ne de değil model olduğunu belirten katılımcıların görüşlerine ait örnek alıntılar

K7 “*ISO 45001 her ne kadar çok kapsamlı ve proaktif yaklaşıma öncülük eden bir sistem olsa da İş Güvenliği yasası sadece 10 sene önce yürürlüğe girmiş ülkemizde çok oturtulabilmiş bir sistem değil. Ama uygun değil demek doğru değil, çünkü bir işin İş Güvenliği Açısından güvenli bir yapım şekli var ise bize uysa da uymasa da uygulanmak zorundadır”* ifadesiyle ülkemizde İSG yasasının yeni olmasından dolayı İSG kültürünü tam yerleşmediği, bu nedenle modelin tam uygun veya uygun olmadığı konusunda kesin görüş belirtmediği görülmektedir. K8 “*Uygulanabildiği takdirde işveren ve çalışan için yararlı bir modeldir. Büyük kurumsal firmalar tarafından uygulanabilir fakat küçük işletmelerde geleneksel yapı ve maddiyat işin içerisine girdiğinde uygulanması zor modeldir”* ifadesiyle ve K10 “*Kurumsal olma yolunda ilerleyen bütün firmalar iş sağlığı ve güvenliği kültürüne değer vererek ve bunun gereklerini yerine getirerek bu hedefini tamamlayabilir. Bu hedef içerisinde 45001 İSG yönetim sistemi de bulunmaktadır ve bu sistemin gereklerini yerine getirmek Türkiye’de bulunan firmalar için dış pazarda yer bulmak içinde önemli bir kıstastır. Yani Türkiye de faaliyet gösteren ve hedefi büyüme olan her firma İSG yönetimine gereken önem ve değeri vermekle hedefine ulaşabilir”* ifadesiyle modelin firma büyüklüklerine ve firmaların kurumsal yapıda olup olmamasına göre modelin uygun ve uygulanabilirliğinin değiştiğini belirtmektedir.

Sistemin uygun bir model olmadığını belirten katılımcıların görüşlerine ait örnek alıntılar

K7 “*Uygun bir model değildir. Türk çalışma kültürüne göre işletmelerde sadece dokümantasyon ve eğitimle iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması mümkün değildir”* ifadesiyle Türk çalışma kültürü nedeniyle modelin İSG sağlanması için uygun olmadığını belirtmektedir.

Tablo 6.

Araştırmaya katılanların “ISO 45001 45001 iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi Türkiye’de faaliyet gösteren firmalarda yer alan Türk çalışanlar için uygun bir model midir? neden?” sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin frekans dağılımları

Yanıtlar	Frekans
Uygun bir modeldir	4
Türk çalışma kültürüyle uyumlu	3
Güvenli çalışma ortamı sunuyor	2
Ne uygun ne uygun değil	3
Çalışandan çalışana farklılık gösterir	3
Uygun bir model değildir	3
İSG eğitimi yetersizliği	2
Zorunluluk içermektedir	1

Araştırmaya katılan katılımcıların 4’ü ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi’nin Türkiye’de faaliyet gösteren firmalardaki Türk çalışanlar açısından uygun olduğunu ifade ederken, 3’ü ne uygun ne de uygun değil olduğunu belirtmekte ve 3’ü uygun olmadığını belirtmektedir. Uygun bir model olduğunu belirten katılımcıların 3’ü modelin Türk çalışma kültürüyle uyumlu olduğunu, 2’si sistemin güvenli çalışma ortamı sunduğunu belirtmektedir. Sistemin ne uygun ne de uygun değil olduğunu belirten katılımcıların 3’ü çalışandan çalışana farklılıklar olduğunu belirtmektedir. Sistemin uygun olmadığını belirten katılımcıların 2’si İSG eğitiminin yetersiz olduğunu, 1’i model zorunluluk içerdiği için uygun olmadığını belirtmektedir.

Sistemin Türk çalışanlar için uygun bir model olduğunu belirten katılımcıların görüşlerine ait örnek alıntılar

K6 “Eğitimlerinin ve uygulamaların yeteri kadar açık olduğunu düşündüğüm için **Türk çalışanlarına uygulanması uygun bir modeldir**” ifadesiyle modelin Türk çalışanlara uygun olduğunu belirtmektedir ve K5 “**Türk ilişkileri genellikle güvene ve sevgiye dayalı ilişkilerdir. Bizim kültürümüzde birilerine borç verir ama senet imzalatmazsın, büyüklerin**

nasihatlarını dinler çocuklarla oyun oynarsın. İşçiler de işyerine güvenmek ve işveren tarafından sevilmeğe değer verilmek ister. **Bunun en kolay göstergesi haklarını savunmak, onların sağlığını ve refahını sağlamaktır. ISO 45001 ile de bunu sağlayıp işçilerin kendilerine değer verildiğini gösterebilirsin**” Türk ilişkilerinin güvene dayalı olduğunu ve ISO 45001’in bunu sağladığından dolayı Türk çalışanlar için uygun olduğunu belirtmektedir. K3 de “*ISO 45001 benze Türkiye’de hem firmalar hem de çalışanlar için uygundur. Ayrıca bu sistem ile iş yerinde güvenlik artırılmaktadır*” ifadeleriyle ISO 45001’in hem Türk çalışanlara uygun olduğunu hem de iş yerinde güvenliğin artmasını sağladığını belirtmektedir.

Sistemin Türk çalışanların için ne uygun ne de değil model olduğunu belirten katılımcıların görüşlerine ait örnek alıntılar

K1 “*Firmanın ve çalışanların güvenlik kültürüne ve/veya güvenlik iklimine göre bu sorunun cevabı değişir. Hem ırk hem işyeri olarak genelleme yapılamaz*” ve K7 “*Sistemin içinde doğup onu uygulamaya alışan çalışanlar için herhangi bir zorluk bulunmamaktadır. Ama bu işi örneğin 30 seneyi aşkın süredir yapan bir kişiye artık öyle değil böyle yap denildiğinde ister istemez bir defans ile karşılaşmaktadır*” ifadeleriyle modelin uygun bir model olsa da firmanın ve çalışanın güvenlik kültüründen kaynaklı nedenlerle veya yılların alışılmış davranışlarının etkisiyle uygulama aşamasında zorluklar olabileceğini belirtmektedir.

Sistemin Türk çalışanlar için uygun bir model olmadığını belirten katılımcıların görüşlerine ait örnek alıntılar

K2 “*Uygun bir model değildir. Çünkü zorunluluk bulunmaktadır. Zorlama ile değil çalışanların davranışlarını İSG’ye yönelik değiştirecek bir model olması gerekir*” ifadesiyle ve K8 “*Maalesef eğitim bu konuda önemli. Küçük yaşta başlayacak eğitimlerle bu konu sindirilebilir, sonradan çok zor çünkü alışkanlıkları değiştirmek imkânsız olabiliyor. Ülkemizde İş güvenliği konuları yeni yeni ciddi anlamda gündeme gelmektedir ve bu konuda çalışanların eğitimleri yeterli değildir*” modelin zorunluluklar içerdiğini ve çalışanların özellikle İSG konusundaki eğitim eksikliklerinden dolayı modelin Türk çalışanlar için uygun bir model olmadığını belirtmektedir.

Tablo 7.

Araştırmaya katılanların “ISO 45001 45001 iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemini firmanızda Kullanma nedeniniz nedir?” sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin frekans dağılımları

Yanıtlar	Frekans
Firmaya yararları	7
İş sürekliliği sağlamakta	5
Kurumsal kimliği olumlu etkilemektedir	5
Yasal gereklilikleri yerine getirme	3
Çalışana yararları	8
Çalışan sağlığı ve güvenliği için	6
İş - işçi kazalarını önlemektedir	4

Araştırmaya katılan katılımcıların 8’i ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi’nin firmaya yararları olduğu için kullandığını belirtirken, 8’i çalışana yararları olduğu için kullandığını belirtmektedir. Firmaya yararları olduğunu belirten katılımcıların 5’i sistemin iş sürekliliği sağladığını, 5’i kurumsal kimliği olumlu etkilediğini, 3’ü yasal gereklilikleri yerine getirmek amacıyla kullandığını belirtmektedir. Çalışana yararları olduğunu belirten katılımcıların 6’sı çalışan sağlığı ve güvenliği için, 4’ü iş – işçi kazalarını önlemek için kullandığını belirtmektedir.

Sistemin firmaya yararlı olduğu için kullandığını belirten katılımcıların görüşlerine ait örnek alıntılar

K4 “*İşletmenin uluslararası standart kazanması, insani yaklaşım, rekabet edebilme, işyeri ve çalışan güvenliğinde üst düzeyde verim sağlanması, yasal gereklilikleri yerine getirme, sürekli gelişim faaliyetlerini kolaylaştırır*” ifadeleriyle sistemin firmaya yarına ilişkin standart ve rekabet gücü kazandırma, yasal gereklilikleri sağlama ve sürekliliği sağlama etkilerinden bahsetmektedir. K5 “*Kalite sistemleri ile hem işinizin hem de firmanızın kalitesini arttırırsınız. Bizim için öncelik her zaman çalışanlarımız olmuştur. Onların istekleri, yaşam şartları ve çalışma ortamları en iyi koşullar olması için çalışmalar*

yapılmıştır. İşe girişlerde ilk kullandığım cümle ‘SİZ BİZE EMANETSİZİN SEVDİKLERİNİZİN YANINA ŞUANKİ SAĞLIK DURUMUNUZDAN DAHA İYİ SAĞLIK DURUMUNA SAHİP OLARAK DÖNMENİZİ SAĞLAMAK BİZİM İLK GÖREVİMİZDİR’ olmaktadır. Bu da çalışma ortamındaki riskler, tehlikelerin ortadan kaldırılması, **kanunlara uygun standartlarda çalışmaların yapılması, bütün bakım onarımların sağlanması vb. ile olmaktadır. Bunun en etkili yolu ISO 45001’dir**” ifadeleriyle sistemin firmanın kurumsal imajını ve iş akışlarını olumlu etkilediğini, çalışma ortamının daha verimli olmasını sağlamanın en etkili yolunun ISO 45001 olduğunu belirtmektedir. K10 ise “**Misyonu her zaman büyüme olan ve bu yolda ivme kazanan her firma gibi vizyonunda ISO 45001 ISG yönetim sistemini uygulamakta geri kalmayacağı gibi planlı, güvenli çalışma ve bundan doğacak kaliteli/verimli mamul isteği neden olarak görülebilir**” ifadesiyle büyüme ve ilerleme amacındaki firmaların ISO 45001’i mutlaka kullanması gerektiğini belirtmektedir.

Sistemin çalışana yararlı olduğu için kullandığını belirten katılımcıların görüşlerine ait örnek alıntılar

K8 “Firmamızda çalışan sayımız fazla ve tehlikeli sınıfa girmekteyiz. Bu nedenle yönetim sistemini kullanmak zorundayız” ifadesiyle sistemi kullanmalarının bir zorunluluk (gereklilik) olduğunu belirtirken, K2 “Kurumsal kimliğin getirileri ve iş kazası, ramakkalaların önlemlerinin alınması için ISO 45001 kullanmak gereklidir” ve K7 “Özellikle kalabalık fabrikalarda **proaktif yaklaşım ve sürekli izleme kazaların önlenmesi açısından çok önemlidir. Herhangi bir şeyi işçinin insiyatifine bırakmak kazaya davetiye çıkartmaya yol açar. Dolayısıyla bir yönetim sisteminin kurulması ve işletilmesi önemlidir**” ifadeleriyle iş kazalarının, ramakkalaların önlenmesi için ISO 45001 kullandıklarını ve bu olumsuz durumları önlemek için bir yönetim sisteminin kullanılmasının gerekli olduğunu belirtmektedir. K6 “**İnsan sağlığı güvenliği bizim için çok önemlidir. Firmamızda insan gücüne ihtiyaç fazladır. Bu yüzden çalışanlarımızın sağlığı ve güvenliğinden sorumlu olduğumuz için kullanıyoruz**” ifadesiyle çalışanların sağlığı için sistemi kullandıklarını belirtmektedir.

Tablo 8.

Araştırmaya katılanların “iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemini ne kadar süredir firmanızda uyguluyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin frekans dağılımları

Yanıtlar	Frekans
3 yıl	9
2 yıl	1

Araştırmaya katılan katılımcıların 4’ü ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi’ni 3 yıldır (ilk çıktığı günden beri) kullandıklarını belirtirken, 1’i 2 yıldır kullandıklarını belirtmektedir.

Tablo 9.

Araştırmaya katılanların “ISO 45001 45001 iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemini uygularken ülke mevzuatı açısından herhangi bir zorunluluk ya da teşvik ile karşılaşılıyor musunuz?” sorusuna ve “ISO 45001 iş sağlığı ve güvenliği yönetim sisteminde yer alan ana ilkelerin firmanızda aktif şekilde uygulandığını düşünüyor musunuz?” verdikleri yanıtlara ilişkin frekans dağılımları

Yanıtlar	Frekans
Zorlukla karşılaşma durumu	10
Yok	8
Var	2
Teşvik verilmesi durumu	10
Yok	9
Var	1
Ana ilkelerin aktif uygulanma durumu	10
Aktif şekilde uygulanıyor	10

Araştırmaya katılan katılımcıların 8’i ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi’ni uygularken zorluk yaşamadığını, 2’si zorluk yaşadığını belirtirken, 9’u uygulamaya yönelik teşvik olmadığını, 1’i teşvik olduğunu belirtmektedir. Ayrıca araştırmaya katılanların tamamı ISO 45001’ ilişkin ana ilkelerin firmalarında uygulandığını belirtmektedir.

Sistemin uygulamasında zorluk yaşama ve teşvik olmasına ilişkin katılımcıların görüşlerine ait örnek alıntılar

K1 “Hayır, sistemin uygulanmasıyla ilgili **bir zorunluluk ya da teşvik yok**”, K10 “Sisteminin uygulanmasıyla ilgili **bir zorunluluk ya da teşvik yok diye biliyorum**” ifadeleriyle ISO 45001 sisteminin uygulanması hususunda bir zorunluluk ya da teşvik olmadığını belirtmektedir. Buna karşın K4 “**Yasal gereklilikleri yerine getirmeyen ve iş kazasına neden olan işveren ceza davaları maddi ve manevi tazminat davaları ile karşı karşıya kalabilmektedir**”, K8 “**Firmaların denetimleri olduğunda uygulamak zorunluluğu olan konular bulunuyor**” ifadeleriyle zorunluluklar olduğunu belirtmekte, K9 ise “**KOSGEB tarafından iş sağlığı ve güvenliği konusunda uygulama yapan işletmeler dışarıdan da gerekli hizmeti alarak bunu belgelendirebilmektedir. Belge ve aldığı hizmet bedelini fatura karşılığı KOSGEB’e bildirip ilgili hizmet bedelini almaktadır**” ifadesiyle KOSGEB tarafından teşvik sağlandığını belirtmektedir. ISO 45001’ ilişkin ana ilkelerin firmalarında uygulandığını belirten katılımcılardan K9 “**Kesinlikle aktif olarak uygulanmaktadır. Firmamız bu konuda yetişmiş kalifiye eleman bulmanın zorluğundan dolayı ve oluşabilecek iş kazalarında firma yükümlülüklerinin çok ağır olması sebebiyle İSG konularına maksimum önemi göstermektedir**” ve K10 “**45001 İSG yönetim sisteminin oluşturan ana ilkeler firmaların aslında hedeflerini kapsayan bir yapıdadır. Bu da bu ilkelerin uygulanabilirliğini kolaylaştırmaktadır. Firmamızda bu süreç bu şekilde işlem görmektedir**” ifadeleriyle firmalarında ISO 45001’in ana ilkelerinin aktif şekilde uygulandığını belirtmektedir.

Tablo 10.

Araştırmaya katılanların “ISO 45001 iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi firmanızın faaliyet göstermiş olduğu sektör için uygun mudur? neden?” sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin frekans dağılımları

Yanıtlar	Frekans
Uygundur	9
Sektöre uyarlanabilir	5
İş güvenliğine katkısından dolayı	4
Yetersizdir	1
Uygulama yetersiz yapılmaktadır	1

Araştırmaya katılan katılımcıların 9'u ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi'nin çalıştıkları sektöre uygun olduğunu, 1'i uygun olmadığını belirtmektedir. Sistemin çalıştığı sektöre uygun olduğunu belirten katılımcıların 5'i sistemin sektörlerine uyarlanabilir olduğundan dolayı, 4'ü iş güvenliğine katkısından dolayı kullandıklarını belirtmektedir. Sistemin yetersiz olduğunu belirten katılımcı ise uygulamaların yetersiz olduğunu belirtmektedir.

Sistemin firmanın çalıştığı sektöre uygun olmasına ilişkin katılımcıların görüşlerine ait örnek alıntılar

K1 *“ISO 45001 Sektöre yönelik bir standart değildir. Ticari faaliyet gösteren her işyerine devşirilebilecek ve uygulanabilecek adımları içerir. O yüzden her sektör için uygundur”* ve K4 *“İSGYS tüm işletmelerde uygulanabilir tehlike ve riskler çalışanın olduğu tüm sektörlerde çeşitlilik göstermekle birlikte hepsinin ortak sorunudur”* ifadeleriyle sistemin her sektöre uygulanabilir ve uyarlanabilir olduğunu belirtirken, K6 *“Firmamız peynir üretiminde faaliyet göstermektedir. Çalışanlarımıza uygun olduğunu söyleyebilirim”* ifadeleriyle kendi sektörleri için sistemin uygun olduğunu belirtmektedir. K5 *“Sistem bizim sektörümüze uygun. Çünkü çok tehlikeli iş yerinde çalışmak işçilerin güvenli ortamda çalışmasını sağlamak ve sürekliliğini takip etmek için”* ve K10 *“Yapılan işin çok tehlikeli düzeyde olması ve insan gücünün fazla kullanılması bu gücün iş babında yönetilmesini zorlaştırmaktadır. 45001 bu aşamada planlama, uygulama, kontrol ve önlem yani PUKÖ sistemi ile daha kolay yönetilebilir bir İSG süreci oluşturmaktadır”* sistem sayesinde iş güvenliğine katkı olduğundan dolayı sistemi kullandıklarını belirtmektedir. Bu görüşlerin aksine K9 *“İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili alınması gereken tedbirler çok önemlidir ancak bu hizmet sadece ücreti ödenip alınan bir hizmet yapısından öteye geçememiştir. Para karşılığı alınan bu hizmet yerine iş güvenliği uzmanlarının işletme içerisinde çalışma yapması daha uygundur ve bunun için de devlet desteği şarttır”* sistemin gerekli olduğunu ancak uygulama aşamasında verimli olmadığını belirtmektedir.

Tablo 11.

Araştırmaya katılanların “ISO 45001 45001 iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi uygulamasında aksaklık yaşanan durumlar var mıdır? varsa nelerdir, aksayan durumlar için hangi çalışmalar yapılmaktadır?” sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin frekans dağılımları

Yanıtlar	Frekans
Aksaklık var	7
Aksaklıkların nedenleri	11
Çalışanların iletişim – uyum sorunu olması	4
Çalışanların eğitimsiz olması	4
İşe yeni başlayanların uyum sorunları	3
Aksaklıkların çözüm yöntemleri	4
Çalışanların bilgilendirilmesi	3
Aksaklıkların gerekli adımlarla ortadan kaldırılması	2
İSG biriminin yönlendirmelerinin uygulanması	2
Aksaklık yok	3
Aksaklık tespit edilmedi	3

Araştırmaya katılan katılımcıların 7’si ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi’nin uygulama aşamasında aksaklıkları olduğunu belirtirken, 3’ü aksaklık olmadığını belirtmektedir. Aksaklık olduğunu belirten katılımcılardan 4’ü çalışanların iletişim – uyum sorunu olması, 4’ü çalışanların eğitimsiz olması, 3’ü işe yeni başlayanların uyum sorunları nedeniyle aksaklıklar yaşandığını belirtmektedir. Ayrıca aksaklık olduğunu belirten katılımcılardan 3’ü aksaklıkların çözüm için çalışanların bilgilendirilmesiyle aksaklıkların ortadan kaldırıldığını belirtirken, 2’si aksaklıkların gerekli adımlarla ortadan kaldırıldığını belirtmekte ve 2’si İSG biriminin yönlendirmelerinin uygulanmasıyla aksaklıkların ortadan kaldırıldığını belirtmektedir.

Sistemin uygulanması sırasında aksaklık olduğunu belirten katılımcıların aksaklıkların nedenlerine ilişkin görüşlerine ait örnek alıntılar

K5 “*En önemli aksaklık işçilerin katılımını sağlamak özellikle çok fazla sirkülasyonun olduğu alanlarda işçinin uyum ve davranışlarının sisteme uyulmasını sağlamak en büyük aksaklık*” ifadesiyle işçilerin uyum ve davranışlarının aksaklıklara neden olduğunu belirtirken, K7 “*Bazen çalışanlar ile iletişim eksiklikleri yaşanabilmekte yürürlüğe konan bir prosedürün kabul edilmesi, uygulanması kısmında zorlanılabilmekte. Sürekli gözlem ile alışkanlık kazandırılması ve kurum kültürü olarak benimsenmesini sağlamak önemli. Ayrıca iş güvenliği ile ilgili önlemler esnasında üretimin aksaması ile ilgili sıkıntı olabilmekte*” ifadeleriyle çalışanların iletişim sorunları ve prosedürlere uyum sorunlarının aksaklıklara neden olduğunu belirtmektedir.

Sistemin uygulanması sırasında aksaklık olduğunu belirten katılımcıların aksaklıkların çözüm yöntemlerine ilişkin görüşlerine ait örnek alıntılar

K1 “*Aksaklık yaşanan durumlarda yapılması gereken tek şey uygunsuzluğu gidermek ya da oluşmasını önlemek için düzeltici ve önleyici faaliyet açmaktır. Düzeltici önleyici faaliyet formlarında kök nedenlere 5N 1K ile ulaşılır ve kök neden belirlendikten sonra aksaklık hiyerarşinin hangi seviyesinde ise ona göre aksiyon alınır*” ifadesiyle aksaklıkların giderilmesi için gerekli adımların sırasıyla atılması gerektiğini belirtmektedir. K8 “*Aksaklıklar meydana geldiği zaman ilk olarak İSG birimi tarafından yönlendirmeler yapılmaktadır. Bu yönlendirmeler çerçevesinde çalışanlar bilgilendirilerek aksaklıkların tekrar yaşanması önlenmeye çalışılmaktadır*” ifadesiyle İSG biriminin yönlendirmeler yaptığını ve çalışanların bilgilendirildiğini belirtirken, K10 “*Elbette kusursuz değildir gerek insan faktörü gerek sistemsel aksaklıklar bu sürecin sekteye uğramasına yol açmaktadır. Bu aşamada devreye belli periyotlarda yapılan gerek iç denetlemeler gerek dış denetlemeler hataların büyümeden önüne geçmesine olanak sağlamaktadır. İSG biriminin aksaklık süreçlerinde yaptığı yönlendirmeler bizim için yol gösterici olmaktadır*” ifadesiyle aksaklıkların meydana gelmesinin doğal bir olgu olduğunu ancak aksaklıkları çözmek için çalıştıklarını ve bu çözüm süreçlerinde İSG biriminin yönlendirmeler yaptığını belirtmektedir.

Tablo 12.

Araştırmaya katılanların “ISO 45001 45001 iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemini firmanızın yönetimi ne derece kabul ediyor, önemsiyor? Hangi çalışmalarda firmayönetimi yer alıyor?” sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin frekans dağılımları

Yanıtlar	Frekans
Katılma etme düzeyi	10
Yüksek düzeyde katılım	6
Yeterli / gerekli düzeyde katılım	4
Firmanın katıldığı İSG çalışmaları	12
Planlama süreçleri	5
İSG için kurum kültürünün sağlanması çalışmaları	3
Uygulama süreçleri	2
Çalışanların bilinçlendirilmesi	2

Araştırmaya katılan katılımcıların 6’sı ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi’ni firmalarının yüksek düzeyde kabul ettiği ve katılım gösterdiği, 4’ü ise yeterli / gerekli düzeyde katılım gösterdiğini belirtmektedir. Katılımcıların 5’i firmalarının İSG çalışmalarında planlama süreçlerine katılım gösterdiğini belirtirken, 3’ü İSG için kurum kültürünün oluşturulması çalışmalarına katılım gösterdiğini, 2’si uygulama süreçlerine katılım gösterdiğini, 2’si ise çalışanların bilinçlendirilmesi süreçlerine katılım gösterdiğini belirtmektedir.

Sistemin uygulanması sırasında firma yönetiminin hangi İSG çalışmalarında yer aldığına ilişkin katılımcı görüşlerine ait örnek alıntılar

K5 “Firma yönetimi yönetim sistemine tam destek vermekte. **Her uygulamada, dokümanda bilgi sahibi olmak ve yeni fikirlerin geliştirilmesinde yönetim yer almaktadır**”, K9 “Üst yönetim çalışanlarına vermiş olduğu değer ve gerekli sorumluluklar yerine getirilmediği takdirde oluşabilecek ağır sonuçlar sebebiyle gerekli hassasiyeti göstermektedir. **Firma yönetimi sürecin en başında planlamalar yapılırken İSG çalışmalarına dahil olmaktadır. Hemen hemen her aşamasında da denetimler yaparak etkin**

olmaktadır” ifadeleriyle firma yönetiminin İSG çalışmalarının planlama süreçlerine dahil olduklarını belirtmektedir. K7 ise “*Yönetim bu konuda gerekli desteği sağlamakta. Bu konu ile ilgili kurum kültürü oluşturmak için gerekli özeni göstermekte*” ifadesiyle yönetimin İSG için kurum kültürü sağlamaya çalıştığını belirtirken, K8 “*Firma yönetimi İSG uygulamalarının doğru şekilde yapılıp yapılmadığını denetlemektedir. Firma yönetimi sadece prosedürlerle ilgilenmeyip, zaman zaman uygulama süreçlerine de dahil olmaktadır*” ifadesiyle yönetimin İSG uygulama süreçlerine dahil olduğunu belirtmektedir. K2 ise “*Yönetim kadromuz iş güvenliğini çok önemsiyor. İş kazalarında insan faktörünün etkisi yüksek olduğundan dolayı çalışanların bilinçlenmesi için çalışmalar yapıyor*” ifadesiyle firma yönetiminin İSG çalışmalarında çalışanların bilinçlendirilmesiyle ilgilendiğini belirtmektedir.

Tablo 13.

Araştırmaya katılanların “ISO 45001 45001 iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi uygulaması ile birlikte iş kazaları ve ramak kala kayıtlarında nasıl değişimler gözlemlendi?” sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin frekans dağılımları

Yanıtlar	Frekans
İş kazaları / ramak kala sayısı azaldı	8
İş kazalarının nedenleri daha doğru belirlenmeye başlandı	4
Aynı kazaların tekrarı önlenmeye başladı	2

Araştırmaya katılan katılımcıların 8’i ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi uygulaması ile birlikte iş kazaları / ramak kala sayılarının azaldığını, 4’ü iş kazalarının nedenlerinin daha doğru belirlenmeye başladığını, 2’si aynı kazaların tekrarının önlenmeye başladığını belirtmektedir.

Sistemin uygulanması ile iş kazaları ve ramak kala kayıtlarında gözlemlenen değişimlere ilişkin katılımcı görüşlerine ait örnek alıntılar

K3 “*ISO 45001 kullanımının başlamasıyla iş kazalarının doğru şekilde tespiti yapılmaya başlandı. Sonrasında yapılan tespitlere ilişkin müdahalelerde bulunuldu. Bu durum iş kazalarının sayısının azalmasına katkı sağlıyor*”, K4 “*İşveren yükümlülüklerini ve sorumluluklarını yerine getirdiği takdirde iş kazasında önemli bir azalma meydana*

*geliyor. Ancak bu sayı yıl içinde sıfır olmamıştır”, K10 “Bugün yaptığınız en basit işte bile planlayarak riskler değerlendirilip önlemin alınması işleyişin devamlılığını sağlamaktadır. Bu sürecin domino etkisi ile tüm bölüm ve departmanlarda olumlu hissedilmesi **kaza ve ramak kala olayların azalmasına büyük katkı sağlamaktadır**” ifadeleriyle sisteminin kullanılması sayesinde iş kazası ve ramak kala sayılarının azaldığını belirtmektedir. K2 “**Ramak kalaların tutulması iş kazalarını azaltıyor. Çünkü öngörüde bulunuyoruz**”, K7 “**En azından aynı cins kazaların yenilenmesinin önüne geçildi. Olabilecek kazaların gerçekleşmeden tespit edilmesi ve personeli bilinçlendirmeye çalışarak önlenmesi sağlandı**” ifadeleriyle sistemin kullanılmasıyla iş kazalarının nedenlerinin doğru şekilde belirlenebildiğini, böylece iş kazaları ve ramak kala sayılarının azaldığı, ayrıca aynı türden kazaların tekrarlanmasının da önlendiğini belirtmektedir.*

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sanayi Devriminin gerçekleşmesinin ardından ortaya çıkan iş güvenliği ve işçi sağlığı kavramı zaman içerisinde sürekli gelişim göstermeye devam etmiştir. Özellikle 1950’li yıllardan sonra İkinci Dünya Savaşının bitmesiyle birlikte önemli gelişmeler söz konusu olmaya başlamıştır. Bu süreçte iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin çeşitli yöntemler geliştirilmiş, standartlar oluşturulmuş, uygulama ve yönetim sistemleri düzenlenmiştir. Alanda yaşanan tüm bu ilerlemeler sayesinde İSG yönetim sistemlerini başarılı ve disiplinli bir şekilde uygulayan ülkelerde iş kazaları sayısı çok az seviyelere yaklaşmışken, bu sistemleri yeterince uygulayamayan ve/veya denetleyemeyen ülkelerde ise ne yazık ki halen iş kazaları yaşanmaya devam etmektedir. Bu bağlamda en güncel iş güvenliği ve işçi sağlığı yönetim sistemlerinin tam anlamıyla ve kararlılıkla uygulanmasının hayati derecede önemli olduğu oldukça açıktır.

İş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin olarak İngiliz Standartlar Enstitüsü tarafından 1999 yılında OHSAS 18001 adında ilk standart oluşturulmuştur. Teknolojinin gelişmesi ve küreselleşmenin etkisiyle birlikte iş güvenliği ve işçi sağlığının sağlanması ve sürecin etkinliğinin artırılmasına ilişkin olarak bir yönetim sistemi oluşturulması gerekliliği OHSAS 18001 standardının oluşturulmasının çıkış amacı olmaktadır. OHSAS 18001 yönetim sistemi üç yıl için geçerli olmakla birlikte kapsam olarak risk ve tehlikelerin düzeltilmesi yaklaşımını içermektedir. Bu kapsamda oluşturulan OHSAS 18001 yönetim sistemi standardı, işletmelerin sürece ilişkin etkinliğini arttırılabilmeyi ve süreç yönetimini basitleştirilebilmeyi amaçlamıştır.

OHSAS 18001 iş güvenliği ve işçi sağlığına ilişkin olarak çıkartılan ilk yönetim sistemi olmasına karşın dünya genelinde yaygınlıkla kabul görmemiştir. OHSAS 18001 yönetim sisteminin dünya genelinde yaygın olarak kabul görmemesi ve İSG’de yeteri kadar etkinlik sağlayamaması nedeniyle yeni bir yönetim sistemi oluşturma gerekliliği duyulmuştur. Bu bağlamda söz konusu gereklilikler doğrultusunda ISO kurumu tarafından yeni bir İSG yönetim sistemine ilişkin olarak taslak çalışmalarına başlanmıştır. 2016 yılına gelindiğinde sona eren taslak çalışmaları ISO kurumunda yapılan toplantı neticesinde oy birliği sağlanamaması nedeniyle reddedilmiştir. Bu bağlamda ikinci taslak çalışmalarına başlanmış ve 2017 yılında sona ermiştir. Hazırlanan yeni taslak 2017 yılında yapılan toplantı

sonucunda kabul edilmiş ve ISO 45001 İSG yönetim sistemi kabul edilmiştir. ISO 45001 yönetim sistemi Türkiye’de 12 Mart 2018 tarihinde kabul edilmiş ve yürürlüğe girmiştir. Bununla birlikte OHSAS 18001 yönetim sistemi kapsamında faaliyet gösteren işletmelere ISO 45001 yönetim sistemine geçiş ve hazırlıkların yapılması için üç yıllık bir süre tanınmıştır.

ISO 45001 yönetim sisteminin tasarım aşamasında OHSAS 18001’in içeriğinde çeşitli değişiklikler yapılmakla birlikte yeni düzenlemelere de yer verilmiştir. ISO 45001’de yapılan en önemli değişikliklerin başında liderlik yaklaşımı ve liderin sürece yapacağı katkının önemi üzerinde durulması gelmektedir. Ayrıca çalışanların tamamının sürece katılımının sağlanması önemli bir diğer yeniliktir. Söz konusu değişiklikler ile birlikte işletmenin yönetim organları ve yöneticileri İSG yönetimine ilişkin olarak personellere liderlik etmekle sorumlu kılınmıştır. ISO 45001 standardı ile yapılan önemli değişikliklerden bir diğeri olan “çalışanların katılımı” maddesi kapsamında işletmede İSG yönetimine ilişkin olarak tüm çalışanlarla birlikte ortak karar alınması ifade edilmektedir. Bununla birlikte ISO 45001 ve OHSAS 18001 arasında en önemli fark olarak OHSAS 18001’in İSG yönetim süreci risk ve tehlikelerin önlenmesi konusunda düzeltici bir yaklaşım benimsenmesine karşın ISO 45001 yönetim sisteminde tehlike ve risklerin önceden önlenmesine odaklanılmaktadır.

Araştırma sonucunda katılımcıların bazıları ISO 45001 İSG yönetim sisteminin Türk çalışma kültürü için çok uygun olmadığını ifade etmiştir. Uygun olmamasının nedenlerin iş sağlığı ve güvenliğinin farkındalığının düşük olması, devlet, işveren ve çalışanı bu konu hakkında yeterince donanıma sahip olmaması ve risk algısının değişken olmasından dolayı Türk kültürüne uygun olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların bazıları ise ISO İSG yönetim sisteminin Türk kültürüne uygun olduğunu ifade etmiştir. Görüşme sonucunda ISO 45001 İSG yönetim sisteminin firmalarda yer alan Türk çalışanları için uygun model olup olmadığı ve nedenleri Türk çalışanlarının insiyatif olarak tehlikeli davranışlarda bulunmaları ve sistemden sapmalarından dolayı uygun bulunmamaktadır. Türk çalışanlarının İş güvenliği konusunda yeteri kadar bilinçli olmaması ve iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin zorunlulukların ertelenmesinden dolayı uygun bulunmamaktadır. Kimi katılımcılar ise iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri ile birlikte konu hakkındaki farkındalığın artmaya başladığını ifade etmiştir.

Yeni sistemde oluşan iş kazası sonucunda işyeri yetkililerinin kaza takip listesi düzenlenmesi önemli bir konu olarak karşımıza çıkmakla beraber, yapılan bu araştırmaya

katılan bireylerin söz konusu konuya ilişkin görüş belirtmedikleri tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan bireylerin görüşlerine göre yeni yönetim sisteminin işletmelere olan yararlarının başında iş sürekliliğini sağlama, kurumsal kimliği geliştirme ve yasal gereklilikleri yerine gibi faydalarının geldiği belirlenmiştir. Bunun yanında yeni yönetim sisteminin çalışanlar üzerindeki yararlarının ise çalışan sağlığını ve güvenliğini koruma, iş ve işçi kazalarını önleme şeklinde sıralandığı bulunmuştur.

Araştırmaya katılan işletmelerin yeni iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemini kullanma düzeylerine ilişkin sonuçlar incelendiği zaman işletmelerin büyük bir bölümünün üç yıldır söz konusu sistemi kullandığı tespit edilmiştir. İşletmelerin yeni yönetim sistemini kullanma sürecinde önemli sorunlar ile karşılaşmadıkları bulunmuş, yönetim sisteminin ana ilkelerini aktif bir biçimde uygulama eğiliminde oldukları görülmüştür. Araştırmaya katılan işletmelerin yeni yönetim sisteminin aksaklıklarına ilişkin görüşleri incelendiği zaman, sistemde aksaklık olduğunu beyan eden işletmelerin sıraladıkları aksaklıkların başında çalışanlar arasında iletişim ve uyum sorunu olması, çalışanların eğitim düzeylerinin düşük olması ve işe yeni başlayan bireylerin uyum sorunu yaşamaları gibi konuların geldiği tespit edilmiştir. Katılımcıların görüşlerine göre uygulama sürecinde karşılaşılan aksaklıkların giderilmesi için yapılacak uygulamaların başında çalışanların bilgilendirilmesi, aksaklıkların gerekli adımlar atılarak ortadan kaldırılması ve İSG birimlerinin yönlendirmelerde bulunması gibi uygulamaların geldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Yeni yönetim sisteminin temel amaçlarının başında iş sağlığı ve güvenliğinin korunması, buna bağlı olarak ortaya çıkabilecek kazaların önlenmesi gelmektedir. Yapılan bu araştırmaya katılan işletmelerin görüşlerine göre yeni yönetim sistemi sayesinde iş kazaları ve ramak kalma durumunun azaldığı, iş kazalarının temel nedenlerinin daha kolay belirlendiği, bunun yanında aynı kazaların tekrar yaşanma olasılığının azaldığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu kapsamda modern iş yaşamında yeni iş sağlığı ve güvenliği sisteminin yaygınlaştırılmasının iş sağlığı ev güvenliği açısından önemli bir konu olduğu söylenebilir.

Bu çalışma 2020-2021 yıllarında yaşanan pandemi şartları altında gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle firmalarla mülakatların çoğunluğu yüz yüze görüşme yerine online görüşme şeklinde gerçekleştirilmiştir. Öte yandan ISO 45001 İSG yönetim sisteminin uygulanması Türkiye’de henüz çok yeni olup bu sisteme tam olarak geçen ve uygulayan işletme sayısı da henüz çok azdır. Bu anlamda bu çalışma ISO 45001 sisteminin uygulanmasında karşılaşılan ilk sorunları ortaya çıkarması açısından önem taşımaktadır.

Çalışmanın kapsamı olarak ele alınan Çanakkale ili küçük bir il olması nedeniyle çok az işletme bu sistemi uygulamaktadır. Çalışma bu kısıtlı şartlar altında gerçekleştirilmiştir. İlerleyen yıllarda ISO 45001 sisteminin daha da yaygınlaşacak olması bu konuda yapılacak yeni çalışmalar için daha yeni araştırma alanları ortaya çıkaracaktır. Farklı sektörlerde ve farklı bölgelerde yapılacak çalışmalar ISO 45001 İSG yönetim sisteminin Türkiye’de daha iyi anlaşılmasına ve uygulanmasına yardımcı olacaktır.

Çalışma sonucu kapsamında ortaya çıkan öneriler şu şekildedir:

- ISO 45001 İSG yönetim sistemi ile Türk çalışma sistemi arasındaki uyum daha iyi hale getirilebilir.
- Türk çalışma sistemi içerisinde iş güvenliği konusuna daha fazla önemin verilmesi gerekir.
- Çalışanların güvenliğini sağlaması açısından her işletmenin belirli aralıklar ile iş güvenliği analizleri yapmalıdır.
- Özellikle iş kazalarının yoğun yaşandığı sektörlerde iş güvenliği konusunda daha temkinli ve özverili olunması gerekmektedir.
- Yoğun iş kazalarının yaşandığı sektörlerde iş makinelerinin düzenli bakımlarının yapılması gerekmektedir.
- İşçilerin üretim alanlarında çalışırken, sakıncalı hareketlerden kaçınmaları gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Abad, J., and Vilajosana, J., 2013, ‘‘An assessment of the OHSAS 18001 certification process: Objective drivers and consequences on safety performance and labour productivity’’, *Safety Science*, 60: 47–56.
- Akıllı, H., ve Aydoğdu, Ö., (2013). ‘‘İş Sağlığı ve Güvenliğinin Önemi’’, *MTA Doğal Kaynaklar ve Ekonomi Bülteni*, 16: 245-250.
- Akpınar, T., ve Öğütoğulları, E. (2016). ‘‘Ohsas 18001 İş Sağlığı Ve Güvenliği Yönetim Sistemi’’, *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3): 97-104.
- Al, E. (2019). Bildirilmeyen iş kazaları üzerine nitel bir araştırma: Giresun ili örneği, Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aslan, H. T. (2005). Konya Őehir Doğalgaz Dağıtım İşletmesinde Entegre Yönetim Sistemi (ISO 9001: 2000, ISO 14001, OHSAS 18001) Uygulaması. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Altunay, E., Oral, G., ve Yalçınkaya, M. (2014). ‘‘Eğitim Kurumlarında Mobbing Uygulamalarına İlişkin Nitel Bir Araştırma’’. *Sakarya University Journal of Education*, 4(1), 62-80.
- Aydın, T. Ő. (2015). Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Uygulamalarının İş Kazalarının Önlenmesi Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bal, Ö. (2008). ‘‘Yeni İlköğretim Matematik Öğretim Programının Öğretmen Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi’’. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(1), 53-68.
- Baradan, S. (2006). ‘‘Türkiye İnşaat Sektöründe İş Güvenliğinin Yeri ve Gelişmiş Ülkelerle Kıyaslanması’’, *Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Fen ve Mühendislik Dergisi*, 8(1): 87-100.

- Bayraktaroğlu, S., Aras, M., ve Atay, E. (2018). ‘‘Çalışanlarda İş Sağlığı ve İş Kazası Algısı: Mavi Yakalılar Üzerine Bir Araştırma’’, *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(9): 2148-1415.
- Campailla, C., Martini, A., Minini, F., and Sartor, M. (2019). ISO 45001. In *Quality Management: Tools, Methods, and Standards. Emerald Publishing Limited*, 217-243.
- Caniklioğlu, N. (2006). Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarisına Göre Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri. *Çalışma ve Toplum*, 8: 50-92.
- Colak, M., Aygurler, C., ve Cetin, T. (2018). Madencilik Sektöründe İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Risk Analizi. *PressAcademia Procedia*, 7(1): 285-289.
- Çakır, H. A. (2015). OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Kapsamında Otel Mutfaklarının Ergonomik Açından İncelenmesi: Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Çakıroğlu, N. (2007). İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Kapsamında Risk Analizi, Denetim Ve Bir Firma Uygulaması. Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çakır, B. (2007). Afet ve acil durum yönetimi: Bolu Belediyesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çakmak, A. (2007). Entegre Kalite Yönetim Sistemleri ISO 9001: 2000, ISO 14001 ve OHSAS 18001. Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çakmak, E. (2015). İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirme Yöntemlerinin Bulanık Mantık Yaklaşımı ile Analizi: KOBİ Uygulama Örneği. Doktora Tezi. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Çatlı, E. (2020). Pres Makinelerinin Kurulumunda Karşılaşılan İş Sağlığı ve Güvenliği Riskleri ve Çözüm Önerileri. Yüksek Lisans Tezi. Fen Bilimleri Enstitüsü.

- Çeküç, S. (2018). İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Bakış Açısıyla Bir Alt Yüklenici Seçim Ve Değerlendirme Yöntemi Ve Saha Çalışması. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çiçek, Ö., ve Öçal, M. (2016). "Dünyada ve Türkiye'de İş Sağlığı ve İş Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi", *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 5(11): 106-129.
- Çilengiroğlu, O. (2006). AB'ye Uyum Sürecinde Türkiye'de İş Sağlığı ve İş Güvenliği, Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çoşkun, B. (2018). Türkiye'de işçi ve işverenlerin iş sağlığı ve güvenliği açısından görev ve sorumlulukları. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çögenli, M. Z. (2019). İş Sağlığı ve Güvenliğinde Psikososyal Yaklaşımlar. Eğitim Yayınevi.
- Darabont, D. C., Antonov, A. E., and Bejinariu, C. (2017). Key Elements on Implementing an Occupational Health and Safety Management System Using ISO 45001 standard. *MATEC Web of Conferences*, 121: 11007.
- Demir, G. (2006). İş sağlığı ve güvenliği (İSG)'nin sağlanmasında işyeri İSG kurullarının etkinliği. Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi.
- Demirel, E. T., Emül, E., & Gündoğdu, G. (2019). İş güvenliği kültürünün hasta güvenliği kültürü üzerindeki belirleyiciliği: Elazığ örneği. Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Dursun, S. (2012). *İş Güvenliği Kültürü*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Duruel, M. C., ve Çelebi, A. (Tarih Yok). İşyeri Afet ve Acil Durum Planlarının Önemi ve Yönetimi.
- Eyrenci, Ö., Taşkent, Ö., ve Ulucan, H., (2006). *Bireysel İş Hukuku*, İstanbul: Legal Yayınları.

- Fernandez-Muniz, B., Montes-Peon, J. M., and Vazquez-Ordas, C. J. (2012). Safety climate in OHSAS 18001-certified organisations: Antecedents and consequences of safety behaviour, *Accident Analysis & Prevention*, 45: 745-758.
- Foulke Jr, E. G. (2019). What You Need to Know About ISO 45001. *Risk Management*, 66(5): 12-13.
- Frick, K., (2011). Worker Influence on Voluntary OHS Management Systems – A Review of its Ends and Means. *Safety Science*, 49(7): 974–987.
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (GTHB), (2016). 2016 Yılı Faaliyet Raporu. <https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Plan-Program-Ve-Faaliyet-Raporlari/faaliyet-raporlar%C4%B1>
- Gök, B. (2000). *Kalite, Çevre, İş Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemlerinin Entegrasyonu*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- ILO, (2009). International Global Report, *International Labour Organization*. Geneva.
- International Labour Organization. (ILO) (2009). Executive summary: International and comparative labour law: current challenges. Geneva.
- İncekara, Ç. Ö. (2020). ‘‘Enerji Sektöründe Faaliyet Gösteren Bir İşletmede İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi’’, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 152-177.
- İren, E. (2011). ‘‘Geçici iş ilişkisinde işverenlerin iş sağlığı ve güvenliği önlemleri alma yükümlülüğü’’, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 60(2), 281-307.
- Kahraman, Ö., ve Demdrer, A. (2010). ‘‘Ohsas 18001 Kapsamında Fmea Uygulaması’’, *Makine Teknolojileri Elektronik Dergisi*, 4(1): 53-68.
- Kırtaş, H. A., ve Altundağ, H. (2019). İş Yeri Acil Durum Ekiplerinin Eğitimi. *İSG Akademik*, 1(1), 49-57.
- Kıral, B. (2020). Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15): 170-189.

- Kleinova, R., and Szaryszova, P. (2014). ‘‘The New Health And Safety Standard ISO 45001: 2016 and Its Planned Changes’’, *International Journal of Interdisciplinarity in Theory and Practice*, 3(4): 43-47.
- Köse, N. (2016). PAO örneğinde TS-en-ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi ve TS-18001 OHSAS İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Uygulamaları. Yüksek Lisans Tezi. Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Lo, C. K., (2014). OHSAS 18001 ‘‘Certification and Operating Performance: The Role of Complexity and Coupling’’, *Journal of Operations Management*, 32(5): 268-280.
- Nagyova, A., Balazikova, M., Markulik, S., Sinay, J., and Pacaiova, H. (2017). Implementation Proposal of OH&S Management System According to the Standard ISO/DIS 45001. *In International Conference on Applied Human Factors and Ergonomics*, 604: 472-485.
- Nurdoğan, A. K. (2018). ‘‘Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (UÇÖ-ILO) yüzüncü yıl dönümü ve Türkiye ilişkileri’’, *Bitlis Eren Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik İzdüşüm Dergisi*, 3(4): 78-95.
- Onur, A. (2021). ISO 27001 Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi ve ISO 27002 Uygulama Kılavuzu. Cinius Yayınları.
- Özdemir, N. (2009). Gemi Sanayinde İş Güvenliği Yönetimi ve OHSAS 18001 Uygulaması. Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özer, H. D. (2018). İşverenlerin Dahili Acil Durum Planı Hazırlama Yükümlülüğü ve Yetkili İdarelerle İşbirliği, 9. *Uluslararası İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi*. İstanbul.
- Özkılıç, Ö. (2005). *İş Sağlığı ve Güvenliği, Yönetim Sistemleri ve Risk Değerlendirme Metodolojileri*. Ankara: TİSK Yayınları.
- Peckham, G. (2017). Risk Communication: A Critical Component In Achieving ISO 45001 Objectives. In *ASSE Professional Development Conference And Exposition*. Onepetro.
- Poyraz, E. (2013), *İş Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayınları. Ankara.

- Pratikno, Y. (2020). ‘‘The Advantages of Implementation of Integrated Management System on ISO45001, and Iso14001 In Manufacturing Industry’’, *Dinasti International Journal of Digital Business Management*, 1(3): 423-433.
- Resmî Gazete, (2006). 5510 sayılı Kanun 13. Madde. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/06/20060616-1.htm>
- Robson, L.S., Clarke, J.A., Cullen, K., Bielecky, A., Severin, C., Bigelow, P.L., Irvin, E., Culyer, A., Mahood, Q., (2007). ‘‘The Effectiveness of Occupational Health and Safety Management System Interventions: A Systematic Review’’, *Safety Science* 45(3): 329–353.
- Saçlı, Y. (2007). *AB’ye Uyum Sürecinde Hayvancılık Sektörünün Dönüşüm İhtiyacı*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Serin, G., ve Çuhadar, M. T. (2015). ‘‘İş Güvenliği ve Sağlığı Yönetim Sistemi’’ *Süleyman Demirel Üniversitesi Teknik Bilimler Dergisi*, 5(2): 44-59.
- Sevim, M., ve Gürcanlı, G. E. (2018). ‘‘İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği (İsig) Sisteminin İnşaat Uygulama İş Programına Entegrasyonu. *Beykent Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*’’, 11(2): 19-33.
- Şimşek, H., ve Çetin, M. A. (2018). 6331 Sayılı Kanun ile İş Sağlığı Güvenliği Yönetim Sistemlerinde Liderlik ve Çalışan Katılımı Yaklaşımının Karşılaştırılması. *İsg Akademik*, 2(2): 83-89.
- Topçuoğlu, H., ve Özdemir, Ş. (2003). İş Sağlığı ve Güvenliğinde Davranış Değişikliği Yaratma Süreci. *Adana: İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi*, 2-3.
- Tozkoparan, G., ve Taşoğlu, J. (2011). İş sağlığı ve güvenliği uygulamaları ile ilgili işgörenlerin tutumlarını belirlemeye yönelik bir araştırma.
- Türkiye’de İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliğinin Geliştirilmesi Projesi. (2011). Türkiye’de İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliğinin Geliştirilmesi Projesi (İSGİP) Raporları.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitim-bilim araştırmalarında etkin olarak kullanılacak nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*, 24(24), 543-559.

Walter, K. F. (2000). *Workers Participation and the Management of Occupational Health and Safety; Reinforcing or Conflicting Strategies*. Amsterdam: Pergamon.

Wells, K. (2018). ‘‘New World Safety Standard: Why You Should Care About ISO 45001’’, *Professional Safety*, 63(6): 71-71.

Yahya, R., Handayani, N. U., and Purwanggono, B. (2018). Analysis of OHSAS 18001: 2007 Standard Renewal Towards ISO 45001: 2018 at PT. Power Plant Indonesia by Using Gap Analysis Method. *SHS Web of Conferences*, 49: 01009.

Yaşar, R., (2020). Konaklama İşletmelerinde Dijital Yıldız Standardizasyonu Önerisi.

